

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERİN AHLAK GELİŞİMİNDE FANTASTİK ROMANLARIN
ETKİSİNİN KOHLBERG'İN BİLİŞSEL AHLAK GELİŞİM KURAMINA GÖRE
İNCELENMESİ: HARRY POTTER ÖRNEĞİ**

Şeyma FAKI

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nilgün Sarp**

İSTANBUL – 2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERGENLERİN AHLAK GELİŞİMİNDE FANTASTİK ROMANLARIN
ETKİSİNİN KOHLBERG'İN BİLİŞSEL AHLAK GELİŞİM KURAMINA GÖRE
İNCELENMESİ: HARRY POTTER ÖRNEĞİ

Şeyma FAKI

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nilgün Sarp

İSTANBUL – 2020

ÖZET

ERGENLERİN AHLAK GELİŞİMİNDE FANTASTİK ROMANLARIN ETKİSİNİN KOHLBERG'İN BİLİŞSEL AHLAK GELİŞİMİ KURAMINA GÖRE İNCELENMESİ: HARRY POTTER ÖRNEĞİ

Ahlak gelişimi ergenlik döneminin önemli gelişim alanlarından biri olarak nitelendirilmektedir. Bu alanla ilgili farklı kuramlar çerçevesinde birçok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada ise fantastik romanların ahlak gelişimi üzerindeki etkileri Lawrence Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi kuramı açısından incelenmiştir. Örneklem olarak J.K. Rowling'in kaleme aldığı *Harry Potter* serisi ele alınmıştır. Kohlberg'in altı farklı evreden oluşan kuramı ile serideki karakter ve olay örgüleri eşleştirilerek inceleme yapılmıştır. Sonuç olarak seride ergenlerin ahlak gelişimlerini destekleyebilecek örneklerin bulunduğu ve öğretmenlerin bibliyoterapi yöntemi kullanarak ergenlerin ahlak gelişimlerini fantastik edebiyat yardımı ile destekleyebileceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Harry Potter, fantastik romanlar, ahlak gelişimi, bibliyoterapi

ABSTRACT

EXAMINING THE EFFECT OF FANTASTIC NOVELS ON THE MORAL DEVELOPMENT OF ADOLESCENTS ACCORDING TO KOHLBERG'S THEORY OF COGNITIVE MORAL DEVELOPMENT: THE CASE OF HARRY POTTER

Moral development is regarded as one of the important developmental milestones of adolescence period. There are a lot of research which studies this topic with different theories. In this thesis, the effect of fantasy novels on the moral development examined with Lawrence Kohlberg's cognitive theory of moral development. To do that, Harry Potter series by J. K. Rowling is used as the sample of the research. Kohlbergs's theory of six stages are matched with characters and events from the books. As a result, it has been concluded that there are useful examples in the books to support the moral development of adolescents and teachers can encourage the moral development of adolescents with fantasy literature by using the bibliotherapy method.

Key Words: Harry Potter, fantastic novels, moral development, bibliotherapy

TEŞEKKÜR

Tez konumun belirlenmesinde, bilgisi ve tecrübesiyle bana destek olan, yazdığım tüm satırları tek tek okuyup sabırla bana yol gösteren kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. Nilgün Sarp'a çok teşekkür ederim. Çocuk gelişimi alanıyla edebiyatı harmanlamamı sağlayan ve tez konumu kesinleştirmem için bana bilgi ve tecrübeleri ile farklı bakış açıları kazandıran değerli Dr. Öğretim Üyesi Melike Günyüz hocama çok teşekkür ederim. Ayrıca lisansta birlikte çalıştığım hem sosyal hayatım hem de akademik hayatımda bana sürekli kapısını açık tutmaya devam eden ve yol gösteren sevgili hocam Öğr.Gör. Ümit Ertem'e de sonsuz teşekkür ederim. Tüm eğitim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve kendimi geliştirmem için bana her fırsatı sunan sevgili aileme de teşekkür ederim. Son olarak ortak tez maceramızda gecelere kadar kütüphanede ders çalıştığım, lise yıllarımdan beri her konuda bana yol gösteren, fikir veren ve severek çalıştığım tez konumun ortaya çıkmasını sağlayan arkadaşlarım Kübra Durna ve Ebrar Akdeniz'e; hem lisans hem de yüksek lisans sıralarını beraber paylaştığımız tez konumla ilgili beni sürekli cesaretlendiren arkadaşlarım Ayşenur Şennik, Beyza Nur Aydın ve Simge Küçükkelmas'a destekleri, yardımları ve verdikleri fikirler için çok teşekkür ederim.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, tarafımdan üretildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

29.08.2020

şeyma FAKI

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Sınırlılıklar	3
1.4. Tanımlar.....	4
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Ergenlik Dönemi.....	5
2.1.1. Fiziksel Gelişim	5
2.1.2. Sosyal ve Duygusal Gelişim	6
2.1.3. Bilişsel Gelişim.....	6
2.1.4. Ahlak Gelişimi.....	8
2.2. Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişim Kuramı	9
2.2.1. Kohlberg'in Ahlak Gelişiminin Evreleri.....	10
2.2.2. Ergenlik Döneminde Ahlak Gelişimi.....	13
2.2.3. Ahlaki Gelişim ve Değerler	15
2.3. Edebiyat'ın Gizli Gücü Fantastik Romanlar.....	16
2.3.1. Edebiyatın Önemi.....	16
2.3.2. Edebiyatın Ergenlik Dönemine Etkisi	17
2.3.3. Neden Fantastik Romanlar?.....	18

2.3.4. Neden Harry ve Onun Gizemli Dünyası?.....	21
2.3.5. Popüler Kültür	23
2.3.6. Bibliyoterapi'nin Sihirli Gücü	24
2.3.7. Harry Potter Kitap Özetleri	26
3. GEREÇ ve YÖNTEM	35
3.1. Ahlak Gelişiminde Fantastik Romanların Etkisi	35
3.2. Türkiye'de Harry Potter ile İlgili Yapılan Çalışmalar	36
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	38
4.1. Harry Potter ve Ahlak Gelişimi	38
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	51
KAYNAKÇA.....	53
EKLER	60
EK 1: Özgeçmiş	60

1. GİRİŞ

Her bireyin yetişkinliğe geçmesi için yaşaması gereken bir süreç olarak bilinen ergenlik, eski zamanlardan beri fırtınalı ve bocalama dolu bir dönem olarak nitelendirilir. Sokrates, gençlerin lüksü sevdiklerini, kötü davranışlara sahip olduklarını, otoriteyi küçümsediklerini ifade ederken, Platon, gençliği ruhsal sarhoşluk olarak tanımlamış, Aristo ise, gençlerin değişkenliğinden söz edip; gençleri mantıksız, dürtüsel, tutkularına yenilen, eleştiri kabul etmeyen yaratıklar olarak tanımlamıştır (Dacey ve ark., 1996). Yapılan birçok tanımlar ve çalışmaların ardından ergenler ile ilgili ilk bilimsel kitap 1904 yılında G. Stanley Hall tarafından yayınlanmıştır. Bilimsel araştırmaların derinleşmesi ile birlikte ergenlik dönemi çalışmaları artmış ve günümüze kadar gelmiştir. Gençlik dönemi olarak da tanımlanabilen ergenlik dönemi çocukluk çağının sonu ile başlayan ve yetişkinliğe geçişte öğrenilmesi gereken bilgilerin ve değişimlerin yaşandığı bir evredir. Bu değişimler belirli sınırlar dahilinde gerçekleşirse de her birey, bu evreyi yaşamadan yetişkinliğe adım atamaz. Kısaca ergenliği çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçişte kullandığımız bir köprü olarak tanımlayabiliriz. Her çocuk, yetişkinlik dönemine geçmeden önce bu köprü üzerinde bazı fizyolojik, bilişsel, ahlaki ve sosyoduygusal değişimler ile karşılaşır. Olgun ve sağlıklı bir yetişkinliğe geçiş yapabilmek için ergenin bu değişimleri başarılı bir şekilde yaşaması gerekmektedir. Stanley Hall, bu değişim sürecini “*stresli ve fırtınalı*” bir dönem olarak adlandırmaktadır (Muuss, 1995). Anna Freud ise ergenliği içsel çatışmaların, ruhsal dengesizliklerin ve değişken davranışların yaşandığı bir süreç olarak tanımlar. Ona göre ergenler hem kendilerini dünyanın merkezi olarak görürken hem de özveri ve adanma konusunda da yeterince güçlüdürler. Bu değişikliklerle dolu macerada ergenler dönemin getirdiği zorluklar ile başa çıkmaya çalışırken hem de Erik Erickson’un ergenliğin en önemli görevi olarak tanımladığı *kimlik bulma* arayışındadırlar. Ruhsal dengesizlikler, kimlik bunalımları ve bunun gibi birçok değişiklikle mücadele eden ergenler kendi değerlerini oluşturarak yetişkinliğe adım atmaya hazırlanırlar. Artık çocukluk çağının bitişini kabullenen ergenleri sosyal, toplumsal ve ahlaki bazı değişikliklerde beklemektedir. Her insan evrensel, toplumsal ve kişisel bazı ahlaki değerlere sahiptir ve bu ahlaki değerleri edinirken aile, çevre ve toplum gibi bazı faktörlerden etkilenir (Candan & Ergen, 2014). Ergenlik dönemi bu ahlaki değerlerin kazanılmasında ve ahlaki gelişimin desteklenmesindeki kritik dönemlerden biridir. Çünkü ergenler yaşadıkları değişiklikler ile kendilerine kişilik ve kimlik oluşturmaya çalışırlar ve bu süreçte ahlaki değerler ile olumlu bir ilişki kuramadıklarında

hem yaşadıkları dönemin getirdiği fırtına hem de yetişkinliğe geçiş sorumlulukları arasında umutsuzluğa düşebilirler. Bu sebeple ailelerin ve öğretmenlerin ergenlere ahlaki değerler kazanmasında ve bu dönemi sağlıklı bir şekilde atlatmasında destek olması gerekmektedir (Erol, 2016).

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada fantastik romanların ergenlerin ahlak gelişimleri üzerindeki etkilerinin bulunması amaçlanmaktadır. Lawrence Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişim kuramı baz alınarak örneklem olarak seçilen Harry Potter serisi incelenerek yorumlanmıştır. Amaçlanan hedef ergenlerin ahlak gelişimini desteklerken fantastik romanların gücünden yararlanılabileceğini bulmaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ergenlerin birçok gelişim alanındaki değişimlerle yüzleştiği ergenlik döneminin önemli bir parçası da ahlak gelişim alanıdır. Somut kavram döneminden soyut kavram dönemine geçen ergenler hem kişiliklerini hem de kendi değerler sistemlerini oluşturmaya başlamaktadırlar. Aileleri, öğretmenleri ve akran grupları ile farklı çatışmalar yaşayan ergenler ahlaki gelişimlerini oluştururken zorluklar yaşayabilmektedir (Dolgin, 2014). Bu araştırmada ise ergenlerin bu zorlukları daha kolay atlata bilmeleri için bibliyoterapi yöntemine başvurarak fantastik romanların gücünden yararlanılabileceği incelenmiştir.

1.3. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları aşağıda yer almaktadır.

- Bu araştırma sadece Harry Potter serisi ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Arketip: “İlk örnekler ya da insanlığın ortak mirası olan kişiliğin antik kalıplarıdır.” (Boztilki, 2012).

Fantastik: Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayali. (Türkçe Sözlük, 1998)

Bibliyoterapi: Bibliyoterapi, bir terapistin rehberliği ya da müdahalesi ile literatür kaynaklarının terapötik amaçlı olarak kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Cohen, 1994). Literatürün çocukların hayatta karşılaştıkları sorunları çözmesinde yardımcı materyal olarak kullanılmasına bibliyoterapi denir (Bulut, 2010).

Gelişimsel Bibliyoterapi: Okul, sınıf kütüphane gibi tıbbi olmayan ortamlarda kütüphaneciler veya eğitimciler tarafından uygulanan bibliyoterapi yöntemidir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik Dönemi

Her birey doğumdan itibaren belli gelişim basamaklarından geçerek yetişkinlik dönemine ulaşmaktadır. Ergenlik dönemi de çocukluk döneminden, yetişkinlik dönemine geçişte fizyolojik gelişmelerin olduğu bir dönemdir. Bu dönemde fizyolojik gelişmelerin yanı sıra yetişkinliğe adım atmaya hazırlanan bireyleri ruhsal, sosyal, ahlaki ve toplumsal bazı değişiklikler de beklemektedir. Unesco'nun ergenlik tanımlamasına göre ergenlik dönemi, 15-25 yaşları arası, Birleşmiş Milletler' in tanımında ise 12-25 yaş arası olarak nitelendirilmiştir (Koç, 2004). Dünya Sağlık Örgütü de ergenliği 10-19 yaş grubu olarak kabul etmiştir (WHO, 2019)

2.1.1. Fiziksel Gelişim

Çocukluk dönemden çıkarak yeni bir döneme geçiş yapan ergenler, hem fiziksel hem de hormonal bazı değişiklikler ile karşılaşarak erişkinlik dönemine geçiş yapmaya hazırlanırlar. Her iki cinsiyette de meydana gelen bu değişimler boy ve kilo artışları, bilişsel süreçlerdeki farklılıklar, cinsel organların olgunlaşması ve bu olgunlaşma ile paralel ilerleyen hormon artışları olarak tanımlanmaktadır. Birincil ve ikincil cinsiyet değişiklikleri olarak adlandırılan bu değişimler çocukların ergenlik dönemine geçişlerinin ilk göstergeleri olarak bilinmektedir. Birincil cinsiyet özelliklerindeki değişimler kızlarda vajina, yumurtalık ve rahmin, erkeklerde ise penis ve testislerin gelişmesi olarak belirtilmektedir. İkincil cinsiyet özellikleri, kızlarda göğüs büyümesi ve adet görme; erkeklerde ise bıyıkların çıkması, ses kalınlaşması ve hem kızlar da hem de erkeklerin vücutlarında oluşan tüylenmeler olarak bilinmektedir (Arı, 2016).

Bu dönem ergenler için sancılı bir dönem olarak bilinmektedir çünkü vücutlarındaki değişimlerin etkisi ile kendilerine özen göstermeleri ve görünüşlerini önemseme derecelerinde büyük bir artış gözlemlenmektedir. Cinsiyet farklılıklarının en belirgin olduğu dönem olarak adlandırılan ergenlik dönemi hem kızlar hem de erkekler için zorlayıcı olabilmektedir. Bu gelişmelerin meydana getirdiği farklılıklar nedeniyle ergenler, beden imajı oluşturma ve bu imajı buldukları çevreye beğendirme kaygısı ile karşılaşabilmektedirler (Koç, 2004).

2.1.2. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Ebeveynlerinin doğruları ve kararları ile yaşıayan ve çocukluk döneminden çıkan genç, bu dönemde özerklik kavramını hayatına alarak sosyal ve duygusal açıdan bireyselleşmeyi öğrenmelidir. Fiziksel gelişimin getirdiği farklılıklardan dolayı değişen bedenlerine, yetişkinliğe geçiş yapmanın verdiği kararlar alabilme özgürlüğüne uyum göstermeye çalışan ergenler öfke ve stres altında kalabilirler (Durualp, 2014). Bu yaşadıkları stres altında ergenden beklenen en yegâne görev kendilerini bulmaları ve duygusal açıdan güçlü gelişim özellikleri gösterebilmeleridir. Kendi benliklerini oluşturmak ve duygusal açıdan güçlü bir karaktere sahip olabilmek için ergenlerin öğrenmesi gereken ilk duygu *özerk* olabilmektir (Miller, 2008). Özerklik duygusunu öğrenme aşamasında ergenler, Eric Erickson'un sosyal gelişim kuramında bulunan "kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası" basamağındaki çelişkiler ile yüzleşmektedirler. Bu çelişkiler sırasında kimlik bulma çabalarını, sosyal ve duygusal gelişimleri etkileyen bazı etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler arasında bulunan ve ergenlik döneminde etkisinin sürekli devam edeceği madde *akran ilişkileridir*. Ebeveynlerinin kontrolü ile büyüyen çocuklar, ergenlik dönemine geldiklerinde özerkleşmeye başladıkları için ebeveynlerinden gelen bilgi ve öğütler yerine akranlarından gelen yardımlardan etkilenmeye başlamaktadır. Akran ilişkilerinin ön plana çıkması ve ebeveynlerin fikirlerinin kabul edilmemesi sebebi ile ergenler aileleri ile bazı çatışmalar yaşamaktadırlar (Derman, 2008 & Çoban, 2013).

2.1.3. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim, doğumdan başlayarak çevrenin etkisi ile bilgi edinmenin ve daha sonra bu edinilen bilginin kullanması, yorumlanması, saklanması ve değerlendirilmesi gibi aşamaları kapsayan zihinsel süreçlerin tümüne denir. Bilişsel gelişimin prenatal dönem ve yaşamın ilk 6 senesinde oluştuğu varsayımı nörobilim ve gelişim psikolojisi alanlarında yapılan geniş ölçekli boylamsal çalışmalarda geçerliliğinin yitirildiği belirtilmektedir. Beyin işlevlerinin ergenlik döneminde farklılaştığı, sinapsların kaybolduğu ve kortikal devrelerde yeni değişimlerin olduğu savunulmaktadır. Bu da ergenlik döneminin bilişsel gelişim açısından önemli bir süreç olduğunun bir göstergesi olarak bilinmektedir (Senemoğlu, 2009 & Kondrad, 2013).

Charles Nelson (2003), duygusal açıdan çok yoğun bir dönem geçiren ergenlerin prefrontal kortekslerinin bu duyguları kontrol edebilecek kadar gelişmediğini belirtmektedir. Akıl yürütme, karar verme ve özdenetim ile uğraşan beyindeki prefrontal korteks, korpus kallosum, daha etkili biçimde bilgi işlemek için kalınlaşan sinir lifleri ve öfke gibi duyguların merkezi olan amigdala, ergenlik döneminde beyinde değişime uğrayan önemli bölgeler olarak bilinmektedir. Bu üç önemli bölgenin gelişme süreleri ve hızları farklı olduğu için ergenler bu dönemde duygularını kontrol etmekte güçlük yaşayabilirler. Örneğin yüksek bilişsel işlevler olan plan yapma, davranışları kontrol etme ve karar verme mekanizmalarını düzenleyen prefrontal korteks motor ve duyu mekanizmalarını kontrol eden beyin bölgelerine göre daha geç olgunlaşma göstermektedir. Bu bölgenin ilk yetişkinlik yıllarında gelişimini tamamlamaya hazırlandığı söylenirken amigdalanınsa ergenlik döneminde gelişmeye hızla başladığı belirtilmektedir. Amigdala hem duygusal tepkilerin oluşmasında önemli bir yere sahipken hem de açlık, tokluk, kavgaya karışma, cinsel içgüdü ve üreme dürtülerinin kontrol edilmesinden sorumludur. Yukarıda bahsedilen bilgiler çerçevesinde ergenlik döneminde beyin ve bilişsel gelişim arasındaki bağlantının önemi vurgulanmaktadır (Akyel ve ark.,2018 & Üstten, 2018).

Piaget, bilişsel gelişimin fiziksel olgunlaşma, toplumsal aktarım, dengeleme ve deneyim süreçlerinden oluştuğunu belirtmektedir. Bilişsel gelişimin fiziksel olgunlaşma ile bağlantılı olduğunu, bireylerin her bir gelişim evresinde bu olgunlaşmaları tamamladığını ve bilişsel gelişimin de bu olgunlaşmalar ile orantılı bir şekilde ilerlediğini savunmaktadır. Fiziksel olgunlaşmanın yanında, yaşadığı toplumsal ve fiziksel deneyimlerin de bireyin bilişsel gelişimi üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir. Kazanılan her deneyimin, bireyde yeni bir şema oluşturduğu ve bu şemaların da gelişim dönemlerine göre yorumlanabildiği söylenmektedir. Toplumsal aktarım ve insanlar ile etkileşimin de bilişsel gelişime katkısı olduğunu söyleyen Piaget; toplumsal kuralların ve yasaların bu yol ile öğrenildiğini savunmaktadır. Aile, akran veya yetişkin ile kurulan etkileşimlerin bireyleri sorgulamaya, yaşanan problemleri çözmeye ve oluşan dengesizliklere orta yol bulma becerilerine geliştirmelerine teşvik etmektedir (Lindberg, 2011). Piaget bilişsel gelişimi etkileyen bu dört faktör bağlamında bilişsel gelişimi yaş gruplarına göre dört farklı döneme ayırmıştır. Ergenlik dönemini soyut işlemsel dönem olarak adlandıran Piaget'e göre; soyut işlem dönemine geçiş yapan ergenler bir problemle karşılaştığında çeşitli değişkenleri göz önünde bulundurarak mantıksal olarak çözümler üretebilmekte ve tahminde bulunabilmektedirler. Çocuklukta gibi somut verilere

ihtiyaç duymadan var olan durumun dışında, var olmayan durumlarla ilgili akıl yürüterek çözüme odaklanabilirler (Dolgin, 2014). Somut işlem döneminde olan çocuklar *şimdiki* zamanın gerçekliği ile uğraşabilirken; soyut işlem dönemindeki ergenler *şimdiki* zamanın yanında *geçmiş* ve *gelecek* ile ilgili varsayımlar da yapabilmektedirler. Ergenlerin geleceğe bakma ve karmaşık sorunlara çözüm bulma yetenekleri hayatlarında birtakım değişiklikler meydana getirmektedir. Ebeveynlerinin verdiği kararları ve söylemleri önceden kabul eden ergenler, bu dönemle birlikte alınan kararları sorgulamaya ve karşı çıkmaya başlamaktadırlar. Kendi değer ve doğrularını edinmek için çaba gösteren ergenler bir yandan da benmerkezci tavırları ile birçok zorlukla karşılaşır (Gander ve ark., 2004).

2.1.4. Ahlak Gelişimi

Ahlak, birçok disiplin tarafından farklı tanımlar ile açıklanmıştır. Hançerlioğlu (1988) *Ruh Bilim Sözlüğü*'nde ahlakı: “belli bir toplumun, belli bir döneminde, bireysel ve toplumsal davranış kurallarının bütünü ve toplumsal bilinç biçimidir,” şeklinde tanımlamıştır. Eğitim bilimlerinde: “toplu halde yaşayan insanların, uymak zorunda buldukları eylem ve davranış kuralları.” biçiminde tanımlanırken, psikoloji alanında ise ahlak kavramı “ahlaki davranış” olarak tanımlanır. Bir başka deyişle de: “ahlak gelişimi bireyin içinde bulunduğu toplumun değer yargılarını benimsemesi, evrensel ahlaki değerleri kabul etmesi ve kendi kişisel değer sistemini oluşturmasını amaçlayan bir evredir.” (MEB, 2013). Michael S. Lawson 1983’de yaptığı doktora çalışmasında Kohlberg’in ahlak gelişimini *gelişimsel psikoloji* ve *formalist felsefeyi* temel alarak tanımladığını belirterek, ahlak gelişimini karmaşık bir süreç olabileceğini söylemiştir.

Ahlak gelişimi soyut kavramlardan oluşan bir süreçtir. Bu sebeple ergenlik öncesi dönemde tam anlamıyla olgunlaşmış ahlaki gelişimden söz edilmesi güçtür. Bilişsel gelişim ile paralel olarak ilerleyen ahlak gelişimi, ancak soyut kavramları anlayabilecek seviyeye gelindiğinde olgunlaşmaya başlar. Ahlaki değerlerin ve davranışların benimsenmesi ve kabulü ise sadece bilişsel olgunluğa ulaşma ile gerçekleşebilmektedir. Somut işlemler döneminden çıkan ergenler bilişsel gelişimin katkısı ile artık olaylara çeşitli açılardan bakabilecek bir dönemde bulunmaktadır. Ahlaki gelişimin getirdiği soyut kavramları anlayabilmekte ve bireysel olarak kendi kararları ile hayatlarını düzene sokabilmektedirler. Çocukluk döneminden başlayarak ailenin ve toplumun yanlış ve doğruları ile büyütülen çocuk, ergenlik dönemine geldiğinde soyut döneme geçiş yaptığı

için artık kendi doğru ve yanlışlarını ayırt edebilecek bir düzeye geçtiğini düşünmektedir. Aileleri, öğretmenleri, yaşadıkları toplum ve özellikle akranları ergenlerin ahlak gelişiminin oluşmasında önemli ölçüde etkilidir. Bu sebeple bu alanda çalışmalar yapan kuramcılar bu dönemi kritik olarak adlandırmakta ve ergenlerin ahlaki değerleri oluşturmasında desteklenmesi gerektiği söylemektedir (Kılıç, 2009). Kimlik bunalımları, bireyselleşmenin verdiği haz ve yaşanan ani duygusal geçişler ergenleri daha tepkili bireyler haline dönüştürebilir. Kendi fikirlerinin doğru olabileceği algısı onları tatmin ederken; toplumun, ebeveynlerinin ve diğer insanların da onların fikirlerine saygı duymaları gerektiğini isteyebilirler. Toplumsal doğru ve yanlışların kişiden kişiye, kültürden kültüre, hatta zamandan zamana değiştiği söylenmekle birlikte, herkes tarafından kabul edilen evrensel ahlaki değerlerin varlığı da savunulmaktadır. Bu sebeple her bireyde çocukluk çağından başlayarak ahlak gelişiminin temellerinin oluşturulmasının ve ergenlik dönemine gelindiğinde ergenin kendi arayışını gerçekleştirme için ona destek verilmesinin önemi vurgulanmaktadır (Avcı, 2010).

2.2. Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişim Kuramı

Ahlak gelişimi ile ilgili günümüze kadar uzanan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu uzun macerada, birçok düşünür tarafından birbirinden farklı hem de birbirini destekler nitelikte bazı teoriler yazılmıştır. Yazılan bu teoriler bir önceki çalışmanın yeniliklere uygun bir şekilde geliştirilmesi ile devam etmiştir. Bilişsel süreçlerin ahlak gelişim ile doğru orantılı ilerlediğini savunan Piaget ve Kohlberg, gelişim psikolojisi alanına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Piaget ile başlayan bilişsel ahlaki gelişim kuramı Kohlberg'in çalışmaları ile ayrıntılı bir hal alarak evrenselleştirilmiştir. Kohlberg, ahlakı hem bilişsel yetenek hem de bireyin kendi değerler sistemi ile evrensel ahlaki değerler sistemini doğru orantılı bir şekilde ilerletebildiği ve bunların öncülüğünde davranabildiği bir yetenek olarak tanımlar. Zihinsel süreçler yapısal bir bütün olarak ilerlemektedir ve ahlak gelişiminin de bu bütünlüğe benzer bir sistemden meydana geldiği kuramcılar tarafından savunulmaktadır. Kohlberg'in teorisinde ahlak gelişimi, mantıki düşünmenin giderek artan karmaşık bir süreci olarak tanımlanmaktadır (Çinemre, 2013).

2.2.1. Kohlberg'in Ahlak Gelişiminin Evreleri

Lawrence Kohlberg bilişsel ahlak gelişim kuramını yazarken *Heinz'in hikayesi* olarak bilinen bir olay örgüsünü çalışma gruplarındaki bireylerin ahlaki gelişim evrelerini belirlemek için kullanmıştır. Bireylerin yaş grupları, bilişsel gelişim düzeyleri ve verdikleri cevaplar baz alınarak hazırlanan veriler teorinin altı evresini oluşturmaktadır. Hikâyede Heinz'in ölümcül hastalığı olan karısına ilaç araması, eczacının kendi icadı ve bu hastalığı iyileştirecek olan ilacı çok yüksek bir fiyata satması ve ilacı alabilecek maddi durumu olmayan Heinz'in yaptığı davranışlar incelenmektedir. Heinz'in karısını kurtarabilmek için ilacı çalmasını ahlaki boyutu ya da eczacının ilacı daha uygun bir fiyata vermesinin gerekip gerekmediği gibi konular tartışılmaktadır. Hikâyede bireyler sorunun çözümünde bir ikilem ile karşılaşmaktadırlar ve bireyden istenilen sorunu nasıl çözdüğü değil; sorunu çözerken kullandığı akıl yürütme süreci ve “neden böyle davranılmalı” sorusunun altında yatan mantıksal dayanaktır. Bu yapılan çalışmalar ile Kohlberg “neden” sorusuna verilen mantıksal dayanaklardan yola çıkarak, ahlak gelişimini üç temel düzey ve her düzeyin içinde iki alt evre olmak üzere toplam altı evreden oluşturmuştur (Schlozman and ark., 2013). Çalışmanın bundan sonraki kısmında bu düzey ve evreler incelenecektir.

I. Gelenek Öncesi Düzey

Kohlberg'in ilk düzeyi olan gelenek öncesi düzey iki alt evreyi kapsamaktadır. Bencillik ile karakterize edilen bu düzeyde bireyler ahlaki muhakeme yaparken sadece kendi çıkarlarını düşünerek hareket etmektedirler. İyi-kötü, doğru-yanlış gibi değerlere toplumsal ve kültürel etiketlere göre davranışlar sergileyerek, bu etiketler üzerinden kararlar alırlar. Başka bir deyişle gelenek öncesi düzeydeki iyi-kötü, doğru-yanlış yargıları, bireyin yakınında bulunan otorite kaynaklarına, ebeveynlerine dayanır. Bu düzeydeki bireylerin yargılama ölçütleri içsel değil, dış güçlerin kontrolü altındadır. Bireyler kendi çıkarlarını korumak için somut ve bireysel etkenleri takip etmektedirler. Bu sebeplerden dolayı Kohlberg, bu düzeyi erken çocukluk ve orta çocukluk dönemi ile bağdaştırmıştır (Killen ve ark., 2006 & Çoban ve ark., 2013). Bu düzey iki evreden oluşmaktadır:

1. *Evre İtaat ve Ceza*: Bu evrede bireyler, suçluluk duygusu veya iyi bir insan olma içgüdüleri ile değil, ceza almamak ve otoriteye karşı gelmeme duygusu ile hareket

etmektedirler. Otoriterinin değer yargıları, kendi değer yargılarıymış gibi davranırlar çünkü kurallar otorite tarafından koyulmuştur ve otoritenin kuralları değiştirilemez ve kutsaldır. Doğru davranış ödüle, yanlış davranış cezaya sürükler fikri ile otoriteye tam itaat söz konusudur. Bu evrede olan bireyler, Heinz'in ilacı çaldığında suçlu durumuna düşeceğini ve polisler tarafından tutuklanacağını düşünerek ilacın çalınmaması gerektiğini savunmaktadırlar (Sarıaslan, 2016).

2. *Evre Saf Çıkarıcılık*: Bu evrede bireyler çıkar ilişkilerine göre davranırlar. Onlar için doğru olan kendi çıkarlarını karşılayacak bir eylemde bulunmaktır. Somut bireysel bakış açısı ile olaylara yaklaşırlar ve kendi çıkarlarını karşıladığı sürece olaylara izin verirler. Bu evrenin diğer bir özelliği de eşitliktir. Kendi çıkarlarını önemseyen bireyler, karşı tarafın da kendi çıkarlarını önemsemesine izin vermektedirler. Bu evrede bulunan bireyler için doğru davranış adil olan bir anlaşmaya benzemektedir. Karşılıklı olarak adil bir şekilde pazarlık yapan bireyler doğru davranışı yapmış olarak kabul edilmektedirler (Onur, 2004). İkinci evrede olan bireyler birinci evrede bulunan suça karşı ceza almalısın düşüncesinden yola çıkarak Heinz'in suçsuz olduğunu ve karısı için bunu yapması gerektiğini düşünürler.

II. Geleneksel Düzey

Bu düzeyde birey, geleneksel öncesi düzeyin hâkim olduğu bireysel düşünme bakış açısından toplumsal değerleri tanıma düzeyine geçiş yapmaktadır. Bilişsel olarak gelişen birey, artık soyut kavramları anlayabilmekte, bireysel ve çıkarıcı düşünce yapısı yerine evrensel ve toplumsal düşünce yapısını kavrayabilmektedir. Toplumsal beklentileri değerli bir hak olarak görmekte ve bunları yerine getirmek ve devam ettirmek için çaba göstermektedir. İhtiyaçlarını ikinci plana atmayı ve empati kurmayı öğrenen birey toplumsal değerlerin önemini vurgulamaktadır. Ergenlik döneminin bu düzeyde başladığını söyleyen Kohlberg, bu düzeyi iki evre çerçevesinde incelemiştir (Killen ve ark., 2006). Bu evreler:

3. *Evre Kişilerarası Uyum*: Kohlberg'in üçüncü evresi olan kişilerarası uyum evresindeki bireyler diğer insanlara bağlılığa değer vermektedirler. Aile, öğretmenler, arkadaşlar bu evrede asıl önemli olan etmenler olarak bilinmektedir. Bireyler başkaları tarafından takdir edilmeyi istemekle birlikte, çoğunluğun kabul ettiği fikirlere uyumlu davranış göstermeleri de onların iyi bir birey olarak anılma

isteklerini işaret etmektedir. Bu evrenin en önemli kuralları herkese iyilik yapma ve iyi bir birey olmadan geçmektedir. Üçüncü evrede olan bir birey, Heinz yaptığı için diğer insanlar tarafından onaylanmayıp ayıplanacağını düşünerek bu davranışı yanlış olarak tanımlamaktadır (Sarıaslan, 2016).

4. *Evre: Yasa ve Düzen:* Dördüncü evre olarak bilinen yasa ve düzen evresinde birey için doğru olan toplumsal düzeni koruyarak yaşadıkları grup içinde refahı sürdürmektir. Bir önceki evredeki toplumsal kabul yerine, topluma ait kural ve kanunlara uyum ön plandadır. Yapılan bir davranış kanunların korunmasına, toplumun refahının bozulmasına ve topluma katkıda bulunmaya karşı bir davranış ise bu davranış yanlış bir davranış olarak nitelendirilir. Bu evrede bulunanlar için somut kalıplar vardır. Bu kalıplar şu şekildedir: “Doğrular ve iyi davranışlar kanunları çiğneyemez, kanunları çiğneyenler onaylanmaz ve yaptıkları davranışlar kabul görmez.” Bu somut kalıpların çerçevesinde bu evrede olan bireyler, Heinz’in kanunlara aykırı bir davranış gösterdiğini ve yaptığı için toplumsal düzeni bozduğu için yanlış olduğunu savunmaktadırlar (Gürses ve ark., 2016; Sarıaslan, 2016).

III. Gelenek Sonrası Düzey

Kohlberg’in üçüncü düzeyi ahlaki akıl yürütmenin son basamağıdır. Birey bu düzeyde başkalarının düşüncelerini ve kendi çıkarlarını düşünmek yerine kendilerine doğru ve adil gelen davranışı sergilerler. Daha önceki evrelerde farklı ahlaki yollardan geçen birey son basamağa geldiğinde daha içsel bir davranış göstererek doğruyu adil bir şekilde yorumlayabilmektedir. Kohlberg, bu düzeyin ergenliğin son zamanlarını ve yetişkinliği ifade ettiğini söylemektedir (Killen ve ark., 2006). Bu düzey iki evreden oluşur:

5. *Evre: Toplumsal Sözleşme:* Bu evredeki bireyler kanunların üstünde bir ahlaki düşünme yapısına sahiptirler. Doğru olan davranış için akıl ve vicdan karşı karşıya gelmektedir ve birey kendi için sıkıntılı bir durum olacağını bilse de vicdanı ile riskli bir karar almayı tercih etmektedir. Bu evredeki bireylerin düşüncesi “hiçbir kanun insanın hayatını riske atmasını kabul edemez” şeklindedir. Fakat aynı zamanda hiçbir insan da başkasının olanı alma hakkına sahip olamaz düşüncesi ile Heinz’in karısını iyileştirmek için ilacı almasının doğru fakat ilacı eczacının

izni olmadan almasının yanlış olduğunu savunmaktadırlar (Çiftçi, 2003; Sarıaslan, 2016).

6. *Evre: Evrensel Ahlak*: Kohlberg ahlak gelişim kuramının son evresinde olaylar karşısında verilen demokratik kararların yeterli ve adaletli olmadığını ve daha ileri bir düzey olması gerektiğini söylemektedir (Boyes,1988). Bu evredeki en büyük gerçeklik hayatın değeridir. Hiçbir şey insanın hayatından değerli olamaz düşüncesi ile bireyler toplumun kabul ettiği sosyal düzeni kabul etmez ve bir çatışma içine girer. Toplumsal kurallar, yasalar yerine doğru davranışlar için evrensel ilkelerin geçerliliği savunulmaktadır (Kılavuz ve ark., 2016; Sarıaslan, 2016).

2.2.2. Ergenlik Döneminde Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişimini bilişsel süreçler ile bağdaştırarak genişleten Piaget ve Kohlberg ahlak düşüncesinin zihin ile paralel olarak ilerlediğini savunmaktadırlar. Piaget'nin zihisel süreç çalışmalarını baz alarak kendi teorisini oluşturan Kohlberg, Piaget'in ahlak tanımındaki eksikliklere değinmektedir. Lawson (1983)'un çalışmasında Kohlberg'in özerk ahlak gelişiminin 12 yaş sonlarına kadar tamamlanmadığını vurguladığı belirtilmektedir. Bu eksikliği baz alarak ilerleyen Kohlberg teorisinin evrelerini çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine kadar genişletmiştir. Bilişsel süreçlere göre bireylerin evrelere ayrıldığını belirten Kohlberg bu durumun farklılaşabileceğini ve bireylerin mantıksal düşünce süreçlerinin bu durumu etkileyebileceğini söylemiştir. Özellikle ergenlerin dönemin getirdiği gelişimsel değişimlere ve zihinsel süreçlere göre belirgin ahlaki evrelerde olmalarına rağmen yetişkinler gibi ahlaki anlayışın tüm evrelerinde bulunabileceklerini de vurgulamıştır (Lerner ve ark., 2009)

Ahlaki anlayışın birinci evresinde bulunan ergenler yakalanmadıkları sürece kopya çekmenin, izinsiz araba kullanmanın ya da arkadaşına yakalanmadan yalan söylemenin yanlış olmadığını düşünebilirler. Onlar için yanlış, yakalandıkları veya hoşlarına gitmeyen bir durumla karşılaştıklarında kabul görülür. İkinci evrede bu durumun bir adım ötesine geçilir ve yapılan iyi veya kötü davranışın bireyi mükafata mı yoksa cezaya mı götüreceğine dikkat edilir. Kopya çekmek sıfır almak ile, izinsiz araba kullanmak trafik cezası ile, arkadaşına yalan söylemek iyi ilişkilerinin sonlanması ile sonuçlanabilir. Bu tür sonuçlar bu düzeyde istenmez. Bunun yanında birey sadece kendisine lütf gösteren kişilere karşı mecburiyet hisseder. Öğretmen dürüstlüğü karşı

öğrenciyi ödüllendirmeli, anne baba dürüstlüğü karşı izin vermeli ve arkadaşlar anlayışlı olmalıdır. Bireyin görevlerini yapma mecburiyeti karşısındaki insanın görevlerini yerine getirmediği durumlarda ortadan kalkar. Böyle durumlarda doğruluğu terk etme uygun ve kabul edilebilirdir (Çiftçi, 2003 ve Gündüz, 2000).

Üçüncü düzeyde yaşanan muhakeme diğer düzeylerin ötesindedir. Artık önemli olan başkalarının onlar hakkındaki düşünceleri ve sadık olabilme fikridir. Ahlaki düşünce toplumun onayı ve kabulünden geçer. Öğretmen kopya çekmenin yanlış olduğunu düşünüyor ve bu durumu onaylamıyorsa ergen için kopya çekmek yanlış olarak kabul edilir. Aynı şekilde eğer arkadaş grubu ile iyi ilişkiler içinde olmak istiyorsa ergenin onların istediği ve kabul gördüğü şekilde davranması doğrudur. Bu evrede ergenin yaşadığı ikilem akranları ve yetişkinler arasındaki düşünce farklılıklarıdır. Kopya çekmek akranları tarafından onaylanıp yetişkinler tarafından yanlış davranış olarak tanımlanıyorsa, ergenin bu iki düşünceden birisini seçmesi gerekmektedir. Üçüncü evre ön ergenlik döneminde başlayarak ergenlik döneminin büyük bir kısmında hüküm sürer. Dördüncü evreye geçildiğinde ergen artık sadece kendini değil yaptığı davranış sonucu etkileyeceği diğer insanları da düşünür. Küçük akran grubundan çıkmış daha büyük olan topluma karşı sorumluluk bilincine ulaşmışlardır. Toplumsal düzeni, yasaları ve kuralları önemserler ve herkesin bunlara uyması gerektiğini düşünürler (Gündüz, 2000; Gürses ve ark., 2016).

Kohlberg'in son evreleri olan beş ve altıncı evre, ergenlerin yaygın olarak içinde buldukları dönemler olmamakla birlikte, nadiren bu evreye uygun davranışlarda bulunabilirler. Bu evrelerde kişiler karar alırken kendilerine topluma kabullendirme, kanunlara ya da sosyal düzene göre değil; vicdani değerlere göre yapacakları davranışı seçip karara varırlar. Bu sebeple bu döneme ait olan düşünce ve davranışlar genel olarak ergenlik yılları sonrasını temsil eder. Ahlaki gelişim aşamasında ergenler buldukları evrenin özelliklerini taşıırken bazı yasa ve kuralların adaletini sorgulayarak bunlar karşıtı davranışlar sergileyebilir. Yasa ve düzen döneminin getirisi olan kanunlara itaat evresinde olan ergenler, nükleer silah kullanımının ya ad kürtağın yanlış olduğunu düşünerek bunu savunabilirler. Fakat bu düşüncelerinin altında yatan akıl yürütmeye bakılarak ergenin ahlaki evresine karar verilmelidir. Bu kararı sadece vicdani olarak veriyorsa ancak o zaman ergenin geleneksel sonrası düzeyi kapsayan beşinci ve altıncı evrede olduğu söylenebilir (Carpendale, 2000 ve Gündüz, 2000).

2.2.3. Ahlaki Gelişim ve Değerler

Değer; insanların tercihlerinin oluşmasında, onların davranışlarını şekillendiren ve davranışlarına yön veren, bireyde alışkanlık şeklinde ortak tepki mekanizması oluşmasını sağlayan, iç dünyasından dış dünyasına etki eden, somut kural, soyut ölçüt, yargı ve inançlar biçimi olarak tanımlanmaktadır (Aktan, 2015). Değerler insanın tercihlerini belirleyen, aldığı kararları etkileyen ve yaşama amacımızı belirleyen, davranışlarımızı değiştiren tercihler bütünüdür. Her birey doğumundan itibaren bilişsel, fiziksel ve duygusal değişimler yaşayarak gelişmekte ve belirli bir olgunluğa erişmektedir. Bu gelişim aşamalarının yanı sıra her birey değerlerin etkisinde ahlaki olarak da bir gelişim aşamasından geçmektedir (Erol, 2016). Her insan psikolojik olarak sürekli bir iç çatışma içerisindedir ve bu yaşanan iç çatışmalar doğru ile yanlış arasında bir köprü olarak görülmektedir. Yaşanan her olayda insanların bu köprü üzerinde bir seçime sürüklenerek bir karar vermesi istenmektedir. Toplumsal kanunlar, oluşan kişisel değerler, çevresel etkiler ve öz irade ile karar verilecek olan bu gibi durumlar da ahlaki değerler insana doğruyu bulma da rehberlik ederek onların kararlarına etki etmektedir. Yapılan seçimlerin doğru olması için her insanın ahlaki açıdan güçlü birer birey olması ve edindikleri değerlerin evrensel olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu sebeple ahlaki gelişim ve değerler paralel olarak gelişen iki kavram olarak nitelendirilir ve kabul edilir. Gazali ahlaki gelişim ve değerleri hayat boyu sürmesi gereken bir mücadele olarak nitelendirmektedir (Oruç,2011). Hayat boyu sürmesi beklenen bu mücadele de insan yapması gereken bir davranışı uygulamaya geçirmeden önce kendi çizdiği bir sınır belirlemektedir ve bu belirlediği sınır insanın öğrendiği değerler ve ahlaki gelişimi ile bağlantılı olarak ilerlemektedir. Çizdiği sınıra göre davranışı uygulamaya geçirmesi beklenen her insanın hem bireysel ve toplumsal kurallara hem de evrensel ahlaki ilkelere uyarak hareket etmesi istenmektedir. Bu verdikleri kararlar sonucunda uyguladıkları davranışlar her insanın kendi değerler sistemini oluşturmaktadır. Özellikle ergenlik döneminde başlayan sosyalleşme sürecinde insanlar bu değerler ile özdeşleşerek kişiliği oluşturma yolunda büyük bir adım atmış olarak nitelendirilirler (Ergün,2013).

2.3. Edebiyat'ın Gizli Gücü Fantastik Romanlar

2.3.1. Edebiyatın Önemi

“Kelimeler bana kalırsa her zaman sınırsız bir büyü kaynağımız olagelmıştır. Hem insanı yaralayabilir hem de iyileştirebilir.” Albus Dumbledore

Bir bireyin gelişim süreci, doğumu ile başlayarak hayat boyu farklı gelişim alanlarında yaşadığı değişimlerin etkisinde devam etmektedir. Fiziksel gelişimin yanı sıra her insan bilişsel, duygusal ve ahlaki olarak da belirli bir olgunluğa erişmekte ve bu gelişimlerin doğrultusunda kendisini bulmaktadır. İnsanın kendisi bulması ve insanlar ile iyi ilişkiler içinde olarak güçlü bir karaktere sahip olabilmesi için çocukluk çağından başlayarak iyi bir eğitim alması gerekmektedir. Kendisini gerçekleştiren ve iyi bir eğitim almış insanlar, iyi birer birey olma yolunda ilk adımlarını atmış olmaktadır. Bu yolda bireylere verilen bilgi dolu teorik eğitimlerin onlar için yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Bireyin öğrendiği bilgiyi içselleştirerek gerçek yaşantıya yansıtması gerekmektedir. Bu yansımanın ve içselleştirmenin oluşumunda bilgilerin bireye direkt verilmesi yerine; verilen bilgiyi düşünmesi, hissetmesi ve uygun yerde kullanmasının öğretilmesi gerekmektedir. Teorik öğretimin dışında olan bu etkili ve ayrıntılı öğretimin en önemli eğitim aracı *sanat* olarak nitelendirilmektedir. Her eğitim alanı gibi sanatta kendi içinde farklı dallara ayrılmaktadır. İçselleştirmeye yardımcı olan, ruhu besleyen ve dili araç olarak kullanan dalına *edebiyat* adı verilmektedir (Yumru,2012). Edebiyat, çeşitli tanımlar ile literatürde bulunmaktadır. Meriç (1998) edebiyatın tanımını; “duygu ve düşünceleri aktarmak istediği konu ve etkiye bağlı olarak ifade etme şekli” olarak tanımlarken; Macit ve Soldan (2004): “dil ile üretilen hayal gücü, yaşantı ve deneyimler ile kaynak bulan, duygu, fikir, umutlar, hayaller, somut ve soyut değerleri sözcükler ile anlatan bir sanat dalıdır” şeklinde tanımlamıştır. Sever (2013) de edebiyatı: “yaşamı ve insanı anlayıp daha sonra da anlatmanın hem hayali hem de fikri bir yolu” olarak nitelendirir. Edebiyatın en temel işlevleri; insanı geliştirme, karakterine katkı sağlama ve eğitim verme olarak bilinmektedir. Bu eğitim insana duygu ve düşünceleri arasında sağlam köprüler kurmayı ve duygularını geliştirmeyi öğretirken; aynı zamanda birçok duyguyu da hissettirebilmektedir. Sevmeyi, heyecanlanmayı, acımayı öğretirken hem de bencil ve uyumsuz olunmaması gerektiğini öğretirken, bu kötü duyguların doğurduğu yalnızlıktan bireyi kurtarabilmektedir. Edebiyatın etkili özelliklerinden biri de insanların gerçek hayatta karşılaşabileceği birçok zorluk ve hatayı, kitaplardaki karakterler

üzerinden onlara yaşatmadan hissettirebilmesi ve gösterebilmesidir. Edebiyat bu açıdan; milyonlarca insanın mizacını, hayallerini ve hatalarını bir kitap içine sığdırabilecek güce sahip olduğu savunulmaktadır. Her bireyin bu mucizevi güç ile çocukluk yıllarında tanışması; onların hem gelişimi hem de eğitimi açısından etkili olacağı düşünülmektedir. Bu eğitim ve gelişim sırasında çocuklar iyi birer modele ihtiyaç duymaktadırlar. İpşişoğlu (2004), çocukların başkaları tarafından “öğretilme” eyleminden kaçındıkları ve hoşlanmadıklarını; ancak öğrenmeye açık birer levha olduklarını söylemektedir. Her ne kadar çevreden gelen öğretilme duygusuna karşı olsalar da çevresel faktörlerin etkisi altında olumlu etkileşimler içinde olan çocukların, öğrenmelerinin hızlanacağı düşünülmektedir ve edebiyatın bu hızlı öğrenime katkısı büyük önem taşımaktadır (Can, 2003; Konar, 2006).

2.3.2. Edebiyatın Ergenlik Dönemine Etkisi

Multidisipliner çalışmaların kabul gördüğü 21.yy’da birçok düşünür farklı disiplinlerin tek bir amaç için ortak çalışmalar yürütmesinin önemini vurgulamaktadır. Özellikle edebiyatın birçok alanda kullanılabilir etkili bir araç olduğu düşünülmektedir. Öner (2007) çalışmasında edebiyatın bireylerin hem duygusal hem de bilişsel gelişimi üzerinde olumlu etkilerin olduğunu belirtmektedir. Bu yüzden edebiyatın sadece dil gelişimine olan katkısı düşünülmemeli; ayrıca okuyucuların kişilik gelişimlerine katkıda bulunacağı, gelişimlerini şekillendireceği, onlara olumlu değerler kazandıracığı ve yaşadığı çevreye uyumlu davranışlar sergilemelerinde yardımcı olacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Gelişimin en kritik dönemi olarak bilenen ergenlik dönemi yaşanan fiziksel, zihinsel, duygusal ve ahlaki gelişimlerin etkisi ile bir bocalama dönemine girmektedir. Bu bocalamaları ve problemlerinde, ergenlere destek olmak için kullanılabilir en nitelikli araçlardan birinin edebiyat olduğu savunulmaktadır. Okuyarak, okuduklarını özümseyerek ve eleştirerek problemlerine çözüm arayan ergenler, edebiyatın etkili yardımı ile bu bocalama döneminden olumlu etkiler ile çıkabilecekleri söylenmektedir. Okumak ve bir edebi eserin içinde olmak, karakteri anlamak ve yaşamak, ergeni dönemin yıkıcı etkisinden kurtararak rahatlatılabilir. (Meral, 2016). Üstten (2018) kitap okumanın ve bir edebi metine maruz kalmanın faydasını şu şekilde betimlemektedir: “İnsanlar farklı sebepler için kitap okur. Sebebi ne olursa olsun (dünyadan uzaklaşmak, korkularıyla yüzleşmek, çözüm üretmek ya da yeni bilgiler

öğrenmek) yazılı metinlerin onlara fayda sağlayacağı, karanlıklarına ışık tutacağı ve onlara rehberlik edeceği düşünülmelidir.”

Ergenlik döneminin sorunlarına çözüm aramak için edebiyatın katkısını savunan araştırmacılardan biri olan Jill Ellen Hathaway de 2009 yılında yazdığı tezinde; edebiyatın öğrencilerin sosyal problemlerini çözmede ve onlarla sağlıklı iletişim kurmada etkili bir araç olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Ergenlik dönemi problemlerinden biri olan okullardaki şiddet problemleri ile ilgilenen araştırmacı, şiddet problemleri karşısında ergenlerin hissettikleri duygular ve bu duygularla başa çıkabilme yöntemlerine odaklanmıştır. Ergenlerin bu problemlerine çözüm bulmak ve duygularını açığa çıkarmak için romanlardan yararlanan Hathaway; yaptığı araştırmada öğrencilerle uyumlu süreçler yaşadıklarını ve çalışmaya olumlu tepkiler verdiklerini belirtmiştir. Ergenlerin duygu ve düşüncelerini açığa çıkarmak için Jay Asher’in yazdığı *Thirteen Reasons Why* isimli romanı kullanan Hathaway araştırma sonrası ergenlere bazı sorular yönelterek tepkilerini ölçmüştür. Kitabın ana karakteri olan *Hannah Baker*’ın başından geçen olayların gerçek hayatta birinin başına geldiğinde ona yardım edebileceklerini belirten öğrenciler, bunun sebebini de böyle bir durum yaşayan birinin neler hissedebileceğini anlayabileceklerini ve depresyon belirtilerini rahatlıkla fark edebileceklerini belirtmişlerdir. Hathaway çalışmanın sonucunda öğrencilerinin toplumsal sorumluluk ve empati duygularının edebiyatı kullanarak nasıl olumlu yönde ilerleyebileceğini kanıtlamıştır. Bu araştırma da bize edebiyatın ergenler üzerinde olumlu etkiler oluşturabileceği konusunda bir örnek oluşturmuştur.

2.3.3. Neden Fantastik Romanlar?

Latince “fantasticus” kelimesinin kökenlerinden gelen fantastik kelimesi; gerçektışı, düşsel anlamlarına gelmektedir. *Türk Dil Kurumu*’nda sözlük manası olarak “gerçek olmayan, hayal ürünü” şeklinde yer alan fantastik; Dilidüzgün (2011) tarafından: “gerçek dünyada meydana gelmesinin imkânı olmayan sebep ve sonuçlarla bağlantılı fakat sanki gerçekmiş gibi gösterilen durumlar” olarak da tanımlanmaktadır. Fantastik bir tür olarak düşünüldüğünde; hayaletler, yaratıklar, devler, cüceler, büyücüler, vampirler kısacası gerçek dünyada olmayan varlıklardan oluşan bir dünya olarak akla gelmektedir. İnsanoğlunun ilk yaşantılarına kadar kökenleri uzanan fantastik her zaman insanlık için merak duygusu olarak algılanmıştır (Bozkaplan, 2010). Merak edilen bu gizemli dünya edebiyat alanında *fantastik edebiyat* ve *fantastik türler* olarak yer almaktadır. Fantastik

edebiyat “gerçek olmayan varlıkların içinde bulunduğu edebi tür” olarak tanımlanmaktadır. 17. yüzyılın başlarında itibaren İngiltere’de ilk örnekleri yayınlanan fantastik edebiyat günümüze büyük gelişmeler kat ederek gelmiştir. Fantastik edebiyatın dünyaca kabul görmüş eleştirmenlerinden biri olan *Todorov* bir romanın fantastik olarak adlandırılabilmesi için üç koşula ihtiyacı olduğunu savunur ve bu koşulları şöyle açıklar:

1. Okur metinde gerçek ile gerçek olmayan yani doğüstü bir tanımlama da kararsızlık hissetmelidir.
2. Bu kararsızlık metindeki bir karakter tarafından da hissedilmelidir.
3. Metindeki yorumlamalar şiirsel ve alegorik türden olmamalıdır (Boztilki, 2012)

Öztoğat’ın çevirisini yaptığı Todorov’un *Fantastik* adlı kitabında; Todorov fantastik türün, bu koşullar sonucu kabul göreceğini söyleyerek tanımını da şu şekilde yapmıştır: “Kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğüstü bir olay karşısında yaşadığı kararsızlıktır.” Todorov gibi birçok eleştirmen fantastik edebiyatla ilgili birtakım açıklamalar yapmıştır. Ursula Le Guin: “Fantastik, bir yolculuktur. Bilinçaltından zihne yapılan tıpkı psikanaliz gibi bir yolculuktur. Tehlikeli olacağını düşünebilirsiniz ama mutlaka size katkı sağlar ve sizi değiştirir.” sözü ile fantastik dünyanın kişide mutlak değişimler oluşturabileceğini savunmuştur. Bu mutlak değişimlerden oluşan gizemli dünya, bazı tekrarlayan karakter tipleri, ilişkileri ve sembolleri içerdiği düşünülmektedir. Bu sembolleri *arketipler* olarak tanımlayan Psikanalist Jung, *ilk örnekler* ya da *insanlığın ortak mirası olan kişiliğin antik kalıpları* olarak ifade ettiği arketiplerin, her insanda kolektif bilinçdışının etkisi ile oluştuğunu ve herhangi bir dışsal etkiden bağımsız olarak ortaya çıkarak zamanı belli olmadan meydana gelebildiğini açıklamıştır (Somay, 2015). Arketipler bir metindeki karakterin amaç ve işlevini anlamın ilk yolu olarak bilinmektedir. Okurun metindeki arketipi anlaması, karakteri çözümlemesine ve yorumlamasına ona yardımcı olabilir. Okura yardımcı olan ve fantastik dünyanın en sık içerdiği arketipler yolculuk ve arayış sembolleridir. Arketipler evrensel öykücülüğün bir parçası olarak tanımlanır ve yazarın onların enerjisini kullanmasının nefes almak kadar gerekli olduğu savunulmaktadır. Christopher Vogler’in *Yazarın Yolculuğu* isimli kitabında; Joseph Campbell arketiplerin evrenselliğinin ortak öykücülüğü mümkün kıldığından bahsederek öykücülerin, herkes için dramatik sayılabilecek deneyimler oluşturmak için arketipleri kullandığını ve onların enerjisine göre karakterler seçtiğini belirtmektedir. Örneğin *Yüzüklerin Efendisi* serisinde tehlikeli bir dünyaya yolculuğa çıkan Frodo ile birlikte okur, bilindiği bir yolculuğa çıkar

ve bu yolculuk bitiminde kendinde sevmediği ya da karşılaşmaktan korktuğu özelliklerle karşılaşabilir. Eserde, Frodo'nun kendi ile yüzleşmesi gibi okuyucu da kendi ile yüzleşebilir ve benliğini tamamlama yolunda ilerleyebilir. Okurun karakter ile özdeşim kurarak bu gizemli yolculuk sayesinde kişilik gelişimine katkı sağlayabileceği de savunulmaktadır (Boztilki, 2012).

Fantastik romanların benliği tamamlama ve arayışa katılma işlevleri dışındaki diğer önemli işlevi de *kaçış* olarak nitelendirilmektedir. Doğa üstü ve gerçekliğin aynı platformda bulunduğu fantastik eserlerde, okuyucu yüzleşmek istemediği korkuları ile gerçek dışı bir platformda karşılaşarak kendini rahatlatır ve bu sorunları çözüme kavuşturabilir. Okuyuculara bu gizemli dünyanın çekici gelmesinin en önemli etkenlerinden biri de “var olmayan bir dünyada gerçek problemler ile yüzleşmek” olarak tanımlanabilir. Necdet Neydim fantastik dünyanın bu etken kapsamında çocuklar üzerindeki etkisini şöyle açıklamıştır: “Edebi açıdan estetik sahibi olan fantastik ürünler, okurun gerçek yaşamla iletişim kurmasını ve kendini keşfetmesini sağlarken hem okuma kültürünü hem de okuma zevkini geliştirir.” (Neydim, 2006).

Fantastik edebiyat ile ilgili tartışmalar çok uzun zamandan beri yapılmaktadır. Özellikle çocuklar için yazılan eserlerin yararlı mı zararlı mı olduğu masal okuyuculuğun yaygın olduğu dönemlerden beri süregelen bir sorundur. Dilidüzgün yayınladığı bir makalesinde Michael Ende'nin *Momo* isimli eserindeki Bastian karakterini örnek vererek fantastik edebiyat ürünlerinin kendimiz hakkındaki gerçekleri görmemizde okurlara yardım ettiğini savunmaktadır. Kitaptaki Bastian karakteri içine kapanık, beceriksiz ve toplumdan kendisini soyutlamış bir çocuktur. Uyumsuz, okuldaki derslerinde başarısız ve arkadaşlık ilişkilerinde epey zorlanan Bastian; bir sahaf dükkanından çaldığı kitap ile kendini bulma yolundaki ilk adımını bilinçli olmadan atmaktadır. Kitaptaki doğru yanlış çelişkisi ile karşılaşan Bastian kendini gerçekleştirebilmedeki yetersizliği ile okuru bireysel özleştirici ile karşı karşıya bırakmaktadır. *Momo*'nun gizemli dünyasında olduğu gibi birçok fantastik eserinde içerdiği çelişkiler ile okurda sorgulama hissi ve kendini bulma isteği uyandırdığından bahsedilmiştir. Bunlara Bodenburg'un Küçük Vampir Dizisi, Astrid Lindgren'in Uzunçoraplı Pippi'si, Saint-Exupery'nin Küçük Prensi, Rowling'in Harry'si gibi birçok örnek verebilir (Dilidüzgün, 2019).

Teknoloji çağının hüküm sürdüğü son yıllarda çocukların, gençlerin hatta yetişkinlerin bile kitap okuma alışkanlığı en alt seviyelere düşmüş durumdadır. Dinseven, 2006 yılında yazdığı bir makalede okuma kültürü ile ilgili şunları aktarıyor: “Ortaokul düzeyinde çocuklar ile yaptığımız söyleşide internet kullanımının okumayı hatta bazı

gündelik yaşam ihtiyaçlarını bile yapmalarını engellediklerini gözlemledik. İnternet kullanımının, öğrenme ya da bilgi edinme yerine oyun oynama için kullanıldığı verilerini elde ettik.” Okuma kültürünün gün geçtikçe azaldığı kaçınılmaz bir gerçek olmakla birlikte, toplumsal bir sorun olarak adlandırabileceğimiz bu durumun üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu da kaçınılmaz bir gerçektir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda ülkemizdeki yazınsal kültürden uzaklaşıp görsel kültüre bağımlılık gösteren çocuk ve gençlerimizin oranının büyük bir oranda arttığı gözlemlenmiştir. Bu görsel bağımlılığın etkisini azaltılması ve çocuklara okuma kültürünün tekrar kazandırılması için hem ebeveyn hem de öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Görsel bağımlılığın çocukların ve gençlerin gelişim, ilgi ve gereksinimlerine uygun olmadığı hem de çocukların ve gençlerin okuma kültürü edinmelerinde önlerine set çektiği bilinmektedir (Sever, 2016). Bu sebeple çocukların okuma kültürünü geliştirmek için onların seveceği kitap türlerini belirlemek öğretmen ve ebeveynlere yardımcı olabilir. Kalemci'nin 2017 yılında yaptığı bir araştırmaya göre; çocukların kütüphaneden aldıkları kitapların daha çok macera, fantastik ve polisiye türünde olduğu belirlenmiştir. Aliye Uslu Üstten'nin Gençlik Edebiyatı Kitabındaki verilere göre de 2018 yılında gençler tarafından en çok satın alınan türün fantastik romanlar olduğu belirtilmiştir. Elde edilen bu verilen ışığında ergenlik döneminde bulunan öğrenciler ile iletişim kurmak ve onları yazınsal metinlere alıştırmak için fantastik edebiyat ürünlerinin kullanılabilirliği desteklenebilir.

2.3.4. Neden Harry ve Onun Gizemli Dünyası?

Fantastik romanlar 21.yüzyılın başlaması ile ortaya çıkmış ve günümüze kadar gelişip yaygınlaşan bir edebi tür olmuştur. Teknolojik gelişmeler, değişen hayat tarzları ve insanların beklentileri fantezi türünün gelişiminin en önemli etkenlerinden biri olarak bilinmektedir. Fantastik tür olarak kabul edilen metinlerde, okuru bekleyen eşsiz ve gizemlerle dolu yepyeni bir dünya vardır. Bu dünyada okur gerçek hayatta yaşadığı sıkıntılardan uzaklaşır, korkuları ile yüzleşir ve imkânsız arzuları ile karşılaşabilir (Aslan, 2011). Son yıllarda çıkış yapan *Harry Potter ve Yüzüklerin Efendisi* serileri de bu ihtiyaçların karşılanmasında birinci sırada yerlerini alarak fantastik türe olan ilginin artmasına katkı sağlamışlardır. Harry'nin gizemli dünyası ile okuyucu 1997 yılında tanışmıştır. Satış rekorları kıran seri toplam yedi kitaptan oluşmaktadır. 2010 yılında yayınlanan bir makalede Patterson ve Brown'un verilerine göre Harry'nin gizemli

dünyasını anlatan serinin 450 milyon kopyasının satıldığı belirtilmiştir. Serinin uyarlaması olarak çekilen ilk altı filminde global gişede 5,4 milyar dolar hasılat yaptığı ve serinin karakterleri ve öyküdeki olaylar baz alınarak üretilen farklı ürünler, oyuncaklar ve bilgisayar oyunlarının yaklaşık 1 milyar dolar hasılat yaptığı belirtilmiştir. Seri dünyada en çok satılan seri olarak literatürde yerini almıştır. Uluslararası üne sahip olan Harry ve arkadaşlarının macerası, 64 farklı dilde çevirisi yapılarak satış rakamlarını arttırmıştır. Dünyanın farklı yerlerinde açılan tema parklar ile de halen en çok ziyaret edilen yerler listesinde birinciliğini korumaktadır.

Bilgisayar oyunlarının ve televizyonun etkisinin arttığı bir dönemde yayınlanan serinin ilk kitabı fenomen olma yolunda atılan ilk adım olarak tanımlanmaktadır. Birden fazla market alanında tema olarak kullanılan seri, dünya çapında bir marka olmuştur. Temel bir pazarlama aracı olarak bilinen SWOT analizi ile yapılan bir araştırma verilerinde Harry Potter serisinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehdit içerici yönleri incelenmiştir. Verilere göre;

1. *Güçlü Yönleri; eşsiz bir öykü hem çocuklara hem de yetişkinlere hitap etmesi, yedi kitaptan oluşan bir seri olması, ilgi çekici yazar.*
2. *Zayıf Yönleri; kitabın uzunluğu, yedi kitaptan oluşması, çok fazla İngiliz elementleri içermesi, fantastik edebiyat türünün o zamanda popüler olmaması*
3. *Fırsat İçerikli Yönleri; farklı okuyuculara hitap etmesi, kitapların filmlere uyarlanabilmesi, mağazacılık ürünlerine uygunluğu, Roald Dahl gibi başarılı yazarlar ile karşılaştırılması*
4. *Tehdit İçerikli Yönleri; İçerikte geçen korkutucu unsurlar ile ilgili olumsuz tepkiler*

SWOT analizine göre elde edilen veriler Harry Potter kitaplarının, filmlerinin ve ürünlerinin olumlu ve olumsuz yönlerine değinse de Harry'nin gizemli dünyasına olan ilgi halen devam etmektedir (Gunelius, 2008).

Potter Serisinin Amerika yayıncısı Scholastic tarafından yayınlanan 2008 aile okuma raporlarında, ankete katılan ebeveynlerin %81'nin Harry'nin çocukların okuma zevkini geliştirdiğini onayladığı belirtilmiştir.

Aynı ankete katılan çocukların %74'ü ve ebeveynlerin %79'u bu macera dolu serinin, diğer türdeki kitapları okumaya teşvik edici olduğunu da belirtmiştir. Scholastic 2010 aile okuma sonuçlarında; Harry Potter'ın macera dolu serisinin 9-17 yaş aralığındaki okuyucular tarafından halen ilk seçim olmaya devam edildiği

raporlandırılmıştır. Eğitimciler ve kütüphane görevlileri, sonuçlanan bu raporların Harry'nin isteksiz okuyucular üzerindeki etkisini kanıtlar nitelikte olduğunu savunmaktadır (Belcher ve ark., 2011).

2.3.5. Popüler Kültür

İnsan ilişkilerinin sonucunda ortaya çıkan kültür, en temel anlamda, insanların ihtiyaçlarını karşılama şekli olarak tanımlanmaktadır. Ergin (1992) kültürün tanımını: “Bir cemiyeti, bir topluluğu millet yapan, diğer milletlerden ayıracak hayat belirtilerinin tümüdür.” şeklinde yaparken; Türk Dil Kurumu verilerinde kültür şu şekilde tanımlanmıştır: “Tarihsel ve toplumsal gelişme sürecinde oluşturulan tüm maddi ve manevi değerlerin gelecek nesillere iletilmesi ve insanın çevresine egemenliğini göstermesinde kullanılan araçların tümüdür.” Erinç (1995) kültürü “çevremize baktığımızda algılayabildiğimiz her şey olarak” tanımlayarak her toplumun kendine ait bir kültürü olduğu gibi bilimin, teknolojinin, eğitim kalitesinin ve toplumlar arası ilişkilerin gelişmesi ile oluşan bazı ortak kültürlerin de olduğunu düşünmektedir. İletişim teknolojisinin gelişmesi ile öznel ve yerel olan kültür, dünya geneline yayılarak küresel bir hal almaktadır. Kültürün bu yaygınlaşan, ticaret ve sanayi ile gelişen şekli, popüler kültür olarak adlandırılmaktadır. Oktay (2002) popüler kültürü “sınıfların, kültürel değer ve gelenekleri, egemen ideolojiler doğrultusunda farklı formlar şeklinde oluşturdukları, bireylere sundukları kültür” olarak tanımlamaktadır. Popüler kültür iyimser açıdan insanların benzerliklerini ortaya çıkararak onları yakınlaştırırken; eleştirel açıdan ise insanların tek tipleşmesine sebebiyet verdiği savunulmaktadır. Aymaz (2004) popüler kültürün insanların hayatlarında önemli bir yeri olduğunu söyleyerek insanların içinde yer aldıkları gerçek hayat nedeniyle yaşamak zorunda oldukları kültürü olarak betimlemektedir. Kolektif bir yaşam deneyimi olan ve ortak yaşam alanı oluşturan popüler kültür insanları ötekileştirmekten kurtardığı fakat bunu yaparken insanların kendi kimliklerini gizleyerek bu ortak algıya uyum sağladıkları belirtilmektedir. Eleştirilerin odağı olma sebeplerinden bir diğeri; medyatik, yapay, eğlenceye dönük olması ve sürekli taklit ve tekrar yolu ile ortaya çıkması olduğu ifade edilmektedir. Kendisine sürekli ortam arayan popüler kültür bu şekilde canlı kalarak ortak bir kitleye seslenmektedir. Bu da popüler kültürün insan hayatındaki yerinin bir göstergesi olarak gösterilebilmektedir. Edebiyattan müziğe, siyasetten spora her alanda etkisini gösterebilen popüler kültür,

farklı kitleleri bir çatı altında toplama gücüne sahip olduğu savunulmaktadır (Şentürk, 2007 & Kaya ve ark.,2010).

2.3.6. Bibliyoterapi'nin Sihirli Gücü

İnsanların ruhsal sıkıntılarını kitapları kullanarak çözüm bulmak amacı ile ortaya çıkan, “bireylere kendilerini keşfetmek ve problemini çözmeye edebiyat eserlerinin gizli gücünden faydalanmalarını sağlayan bir süreç” olarak tanımlanan bibliyoterapinin geçmişi milattan önceki tarihlere dayandığı düşünülmektedir (Bodont,1980; Akt: Öner ve Yeşilyaprak, 2006: 559). Yunanca *biblus(kitap)* ve *threapeia(tedavi)* kelimelerinden meydana gelen ve alternatif bir yöntem olarak ortaya çıkan bibliyoterapi yöntemi; 20.yüzyıl ile birlikte yaygınlaşmaya başlamıştır. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'na katılan askerlerin, savaş sonrası duygu durum bozukluklarını tedavi etme de kullanıldığı ve dönemin en etkili tedavi yöntemlerinden biri olduğu söylenerek popülerleştiği belirtilmiştir. Popülerleşmeye başlaması ile birlikte profesyonel bir düzeye çıkmaya başlayan bu yöntem birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır (Shechtman, 2009).

Kitaplar, her zaman insanlığın önemli bir parçası olarak hayatımızın içinde bulunmuştur. M.Ö Mısır-İskendriye'de bulunan Thebes kütüphanesinin girişinde yazan “*Ruha İyi Gelen Yer*” sözü, kitapların insan hayatındaki önemini bir göstergesi olarak gösterilebilmektedir (McCullis, 2012). Ruhsal tedavilerin yanında tıbbi tedavilerde de kullanılabilen kitapların en eski kayıtları orta çağ dönemlerinde görülmektedir. 1272 yılında Kuran, Kahire'de Al-Mansur Hastanesinde tıbbi tedavi yöntemi olarak kullanıldığına dair yazılı metinler bulunmaktadır (Yılmaz, 2014). Her geçen sene kitapların önemine değinen farklı toplumlar ve farklı disiplinler oluşmaya devam etmiştir. 18.yy sonlarına doğru zihinsel problemler yaşayan hastaların tedavisinde kullanılmaya başlanan kitaplar ile birlikte bir çok hastanede kütüphaneler kurulmaya başlamıştır. 1802 yılında yapılan bir psikiyatri konferansında, hastaları hem eğitmek hem de eğlendirmek için hastanelere kütüphaneler kurulması gerektiğini söyleyen Amerikan psikiyatri öncüsü Benjamin Rush, kütüphanelerin tedavinin bir parçası olduğunu savunmuştur. Kütüphane şefliği yapan S. Peterson Delaney, 1920'li yıllarda askeri bir hastanede kitapların gazi ve askerlerin hem psikolojik hem de fiziksel rahatsızlıklarını tedavi etmek için kullanıldığını ve bu süreç içerisindeki kaynakların özenle seçildiğini söylemiştir. Delaney'in bu yönteminin ses getirdiği söyleyen Bulut (2010), psikoloji derslerinde bibliyoterapi

dersleri verdiğini, birçok konferansda konuşmacı olduğunu ve özellikle kütüphanecilere bununla ilgili eğitimler verdiğini belirtmektedir.

Tarihsel gelişim sürecinde görüldüğü üzere bibliyoterapi, farklı amaçlar için farklı alanlarda kullanılmıştır. Askeri alanla başlayan bu süreç bibliyoterapinin yaygınlaşmaya başlaması ile ruh sağlığı uzmanları, kütüphaneciler ve eğitimciler tarafından da kullanılmıştır. Farklı alanlarda kullanılmaya başladıkça uygulama alanı ve şekli de değişen bibliyoterapiyi, Herbert ve Furner (1997) ikiye ayırmıştır:

1. *Klinik Psikoloji: Psikolog, terapist ve psikolojik danışmanlar tarafından hastane veya klinik gibi tıbbi ortamlarda, duygusal ve davranışsal problemlerin çözümü için kullanılan bibliyoterapi yöntemidir.*
2. *Gelişimsel Bibliyoterapi: Okul, sınıf, kütüphane gibi tıbbi olmayan ortamlarda kütüphaneciler veya eğitimciler tarafından uygulanan bibliyoterapi yöntemidir.*

Her tedavi yöntemi gibi bibliyoterapinin de uygulama aşamaları bulunmaktadır. Doğanay (2019) yaptığı çalışmada J.W. Halsted'nın bibliyoterapi aşamalarını 4 ayrı grupta işlediğini belirtmiştir. Bu aşamalar;

1. *Özdeşleşme:* Bu aşamada beklenen okuyucun, kitaptaki karakter ile özdeşim kurmasıdır. Farklı yaş gruplarında farklı çıktılar elde edilen özdeşleşme aşamasında genellikle çocuklar karakter ile ortak ve benzer yönlerine odaklanabilirken; yetişkinler ise ortak duygu ve duygusal ihtiyaçlarla özdeşim kurabilirler (Doğanay,2019)
2. *Katarsis:* Bu aşamada okuyucudan beklenen kahramanın yaşadığı bir problem veya zorluğu fark edip gözlemlemesi, analiz etmesi ve tahminde bulunmasıdır. Çocukların bu aşamada gösterdikleri davranış duygularını paylaşırken, yetişkinler duygularını ağlama/gülme şeklinde gösterebilirler (Coşkun ve Çetin, 2013).
3. *İçgörü:* Karakterin yaşadığı problemleri çözdüğünü bu aşamada gören okur, her şeyin bir çözüm yolu olabileceğine ve problemlerin kalıcı olmadıklarını fark eder. Rol model olarak ele alınan karakter yerine kendini koyabilen okur, var olan problem için yeni çözüm yolları üretmeye çalışır ve gerçek hayatta karşılaşılabilecek problemlere karşı hazırlık olabilir (Erdemir, 2016).
4. *Genelleştirme:* Bu aşamada yaşanan problemlerin herkesin başına gelebileceğini anlayan okur empati duygusu kazanmaktadır. Daha geniş bir bakış açısı kazanan

okur yalnızlaşmaktan ve ötekileşmekten uzaklaşarak daha ılımlı bir hal almaktadır (Coşkun ve Çetin, 2013).

2.3.7. Harry Potter Kitap Özetleri

Harry Potter ve Felsefe Taşı

Harry Potter serisinin ilk kitabı olarak karşımıza çıkan Harry Potter ve Felsefe Taşı kitabı, kahramanımızla ve büyülü dünyayla tanıştığımız kitaptır. Bu bakımdan serinin fanatikleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu kitapta, Harry Potter'ın ailesiyle ilgili ilk izlenimleri edinilir. Teyzesi ve onun ailesiyle birlikte yaşayan Harry ne teyzesi ne eniştesi ne de fazlaca şımartılmış kuzeni Dudley tarafından sevilen bir çocuk değildir. Özenilmemiş, yetişmesinde herhangi bir çaba harcanmamış, kuzeninden kalan eski kıyafetleri giyen ve hatta öyle ki, merdiven altında bir dolapta uyuyup uyanan bir çocuktur. Hogwarts Cadılık ve Büyücülük Okulu'nda, öğrencilerin okula başlangıç yaşı on bir olarak belirlenmiştir. Bu sebeple, Harry on bir yaşına bastığında, okuldan gelen baykuşlar aracılığıyla Hogwarts kabul mektubunu alır. Fakat bu büyülü dünyadan nefret eden eniştesi ve teyzesi mektuba ulaşmasını engellemek için çeşitli yollar denerler. Tüm bunlara rağmen mektup bir şekilde Harry'ye ulaşır ve trafik kazasında öldüğünü sandığı ailesinin, karanlık bir büyücü tarafından öldürüldüklerini ve kendisinin de tıpkı onlar gibi bir büyücü olduğunu öğrenir. Harry'nin çok da sevimli olmayan ailesinden ayrılıp okula gitmesi bir nevi kendini bulma yolculuğunun da başlangıcıdır.

Harry ailesinin öldürüldüğü bu saldırıdan henüz bir yaşındayken, yalnızca alnındaki bir yara iziyle kurtulmayı başarmış ve böylece tüm büyü dünyasında meşhur bir isim haline gelmiştir. Bu nedenle her ne kadar kendisi büyü dünyasını yeni tanıyor olsa da bu dünya onu çok hızlı bir şekilde kucaklamaya hazırdır. Buna rağmen Harry kendisine çok daha az göze batan arkadaşlar seçer. Henüz okul yolunda tanıştığı Ron Weasley ile arkadaşlığı ömür boyu sürer. Ron Weasley, birçok büyücü ailesinden daha fakir olan Weasley ailesinden gelmektedir. Bu mütevazı ve kalabalık aile Harry'nin daha önce sahip olmadığı aile hissini bulacağı bir yuva olur. Yine tüm seriler boyunca Harry ile birlikte göreceğimiz en önemli karakterlerden birisi de tıpkı Harry gibi bu büyücü dünyasından bihaber yaşamış olan Hermione Granger'dır. Üçlünün en zeki üyesi olarak kendisini gösterir. Anne ve babası, büyücü dünyasında Muggle (büyü dışı insan) diye tarif edilen insanlardır,

fakat çocukları Hermione zeki ve becerikli bir büyücüdür. Yalnız ve sevgisiz büyümüş bir çocuk olan Harry Potter için arkadaşları bir aile, Hogwarts ise hiç sıcaklığını kaybetmediği bir ev haline gelir.

Hogwarts Cadılık ve Büyücülük Okulu farklı erdemleri temsil eden dört farklı binadan oluşur. Gryffindor cesaret, Hufflepuff adalet ve sadakati, Ravenclaw bilgeliği, Slytherin becerikliliği ve hırsı temsil eder. Tüm öğrenciler ilk yıllarında Seçmen Şapka adı verilen büyü bir şapka aracılığı ile kendi yeteneklerine göre bir binaya seçilirler. Harry, Ron ve Hermione ile birlikte Gryffindor'a seçilir, daha sonra baş düşmanı olacak olan ve oldukça soylu ve zengin bir aileden gelen Draco Malfoy ise Slytherin'e atanır. Slytherin, Karanlık Büyücü Voldemort ve çoğu takipçisinin okumuş olduğu bina olduğu için diğer binalar arasında kötü bir şöhrete sahiptir.

Kitapların tamamı, Harry Potter'ın, ailesini de öldüren karanlık büyücü Voldemort'a karşı mücadelesini ve kendi dünyasını korumasını anlatmaktadır. Harry'nin ailesinin öldürüldüğü gece, Voldemort'un Harry'ye yolladığı ölümcül lanet kendisine geri teperek ortadan kaybolmasına neden olmuştur. Ölüm Yiyen adı verilen takipçilerinin büyük kısmı yakalanmış ve hapsedilmiş, bazıları öldürülmüş bazıları ise davalarını bıraktıklarını iddia ederek suçlarından arınmış ve büyücü toplumunun arasına dönmüştür. Her ne kadar dünya artık Voldemort'u bir daha görmeyeceğine inanmaya başlamışsa da, Harry'nin okula başlaması Voldemort ve takipçilerinin de tekrar hareketlenmeye başlamasını tetikler. Harry, okulun ilk senesinde Voldemort'la ilk yüzleşmesini yaşar. Karanlık Sanatlar hocası Profesör Quirrell aracılığıyla Voldemort'un ruhuyla karşılaşır. O bilinen gecenin ardından, kayıplara karışan Voldemort'un bedeni varlığını kaybetmiş fakat ruhu bir şekilde canlı kalmıştır. Profesör Quirrell ise Voldemort'un ruhuna ait bir parçayı vücudunda taşımaktadır. Hogwarts müdürü Dumbledore'un yakın arkadaşı Nicolas Flamel'in keşfettiği Felsefe Taşı, ölümsüzlük iksiri üretmekte kullanılmaktadır. Profesör Quirrell ise bu taşı çalıp Voldemort'u tekrar diriltebilmek için kullanmak istemiştir. Fakat Profesör Quirrell'in amacına ulaşmasını Harry Potter ve arkadaşları engellemiştir. Harry, Ron ve Hermione, Quirrell'in amacına ulaşmasını engellemek için kendilerini çok aşan çeşitli büyüler ve testlerle dolu birtakım engelleri aşmaya cesaret ederek, taşı karanlık büyücüden korumuşlardır. Tüm bunlar olurken çeşitli fiziksel yaralar almışlar fakat doğru bildiklerini yapmaktan vazgeçmemişlerdir. Bu sebeple Hogwarts müdürü Dumbledore tarafından ödüllendirilmişlerdir (Rowling, 2019a).

Harry Potter ve Sırlar Odası

Hogwarts'ın eğitim süresi yedi yıldır. Kitapların her biri de aslında Harry'nin bir okul yılına odaklanır. Her kitap Harry'nin okula dönmesiyle başlar ve yılın bitmesiyle sonlanır. Bu nedenle ikinci kitap olan *Sırlar Odası* Harry'nin ve arkadaşlarının Hogwarts'taki ikinci yılını kapsar. Bu kitaptaki olay örgüsü, Harry'nin okula gitmesini engellemek isteyen bir dizi olayın sorumlusu olan ev cini Dobby etrafında şekillenir. Harry'nin okulundaki baş düşmanlarından biri olan Draco Malfoy'un babası Lucius Malfoy, Voldemort'un eski müritlerinden bir ölüm yiyendir. Voldemort'un güçlenmesi ve tekrar hayata dönmesi içinse elinden geleni yapmaktadır. Potter'la ilgili çeşitli planlarından bahsederken bunlara şahit olan ev cini Dobby ise, Harry'ye duyduğu hayranlığa engel olamayıp onu korumak için okula dönmesine engel olmak istemiştir. Bunu yaparken eniştesi tarafından cezalandırılmasına sebep olmuş ve okula kaçarak gitmek zorunda kalmıştır. Harry Potter'ın hareketli bir şekilde başladığı ikinci senesinde Ron'un kız kardeşi Ginny de okula başlamıştır. Voldemort'u tekrar güçlendirmek isteyen Lucius Malfoy, efendisine ait eski büyü bir günlüğü Ginny Weasley'nin kitaplarının arasına karıştırır. Ginny, Voldemort'un çocukluğunda tuttuğu bu büyü günlükle dertleşmeye başlar ve ruhunu içine aktarır. Ginny günlüğün büyü olduğunu ve Tom Riddle'in, yani genç Voldemort'un, günlük aracılığıyla kendisini kontrol edip Sırlar Odasını açtığını öğrendiğinde her şey için çok geçtir. Sırlar Odası aslında varlığına kimsenin inanmadığı efsanevi bir odadır. Tom Riddle kendi öğrencilik zamanında da olduğu gibi bu mahzende yatan dev yılanı kullanıp, özellikle sihir dışı insanlardan dünyaya gelmiş Muggle doğumlu büyücü öğrencileri, bu hayata hakları olmadığını ileri sürerek öldürmeyi hedeflemektedir. Bu süreçte Ginny'yi kurtarmak isteyen Harry, Ginny'nin abisi ve en yakın arkadaşı Ron ile birlikte Sırlar Odasının kapısını açıp girerler. Tom Riddle'in günlükle bağlantılı ruhunun dahi kendilerine büyük zarar verdiği karakterler, Voldemort'la ve onun üstün büyücü güçleriyle savaşmakta zorlanırlar. Tüm bunlar olurken, Harry kendisinin de dahil olduğu Gryffindor binasının kurucusu Godric Gryffindor'a ait kılıca Dumbledore'un anka kuşu sayesinde sahip olur. Bununla birlikte Voldemort'un yılanını öldürüp, yılanın zehriyle büyü günlüğü yok eder ve Ginny'yi kurtarır. Kitabın sonunda Harry, ev cini Dobby'nin Malfoy ailesinden özgür kalmasına da yardım eder ve bu küçük yaratık ile arasında uzun sürecek bir dostluk da başlamış olur (Rowling, 2019b).

Harry Potter ve Azkaban Tutsağı

Serinin üçüncü kitabı olan *Azkaban Tutsağı*, büyülü dünyanın affedilmeyecek suçlularının sonsuza kadar kapatıldığı bir hapisane olan Azkaban etrafında döner. Çeşitli büyülerle korunması bir yana, burada ruh emiciler adı verilen büyülü yaratıklar gardiyanlık yapmaktadır. Bu gardiyanlar, Azkaban'dan kaçan Sirius Black'i aradıkları için Sihir Bakanlığı izniyle diledikleri her yerde gezebilmeye başlamıştır. Ruh emiciler, insanın içindeki en güzel anıları ve enerjiyi sömürüp, yaşama sevincini yok ederek beslenen ve sadece büyücüler tarafından görülebilen yaratıklardır. Harry'nin üçüncü senesinde ruh emicilerle tanışması, okula gidiş yolunda trende olur ve onlara karşı kendisini koruması gerektiğini fark ederek o yıl ki Karanlık Sanatlara Karşı Savunma öğretmenleri Profesör Lupin'den özel dersler almaya başlar. Ruh emicilere karşı tek etkili büyü olan Patronus büyüsünü öğrendiği bu özel dersler Lupin'in, Harry'nin hayatında ebeveyn rolü üstlenen birkaç kişiden biri olmasını sağlar. Daha sonra Harry, Lupin'in aslında anne ve babasının en yakın arkadaşlarından biri olduğunu öğrenir. Kitapta bahsi geçen bir diğer önemli karakter Sirius Black'tir. Sirius, Harry'nin babasının en yakın arkadaşı olmasına rağmen ona ihanet etmiş ve yerlerini Voldemort'a bildirerek öldürülmelerine neden olmuştur. Bunu öğrenen Harry'nin içinde büyük bir öfke birikir. Büyücü dünyası, Sirius Black'in yarım kalan işini bitirmek için Harry'nin peşine düştüğüne inanmaktadır. Ancak, Harry ve arkadaşlarının, Sirius'un peşine düşmesiyle gerçeği öğrenmesi çok gecikmez. Bağırın Baraka olarak bilinen bir ev, zamanında Harry'nin babası ve yakın arkadaşları tarafından kullanılmakta olan bir karargâhtır. Sirius Black'in ortaya çıkması da bu barakada olmuştur. Harry, yakalamak ve hesap sormak amacıyla barakanın içine kadar onu takip eder. Peşlerinden Profesör Lupin de gelir. Bir yüzleşmenin gerçekleşmesi beklenirken, Sirius Black, Ron'un evcil hayvanı olan fareyi dönüştürme büyüsü yaparak insana çevirir. Bu dönüşen insan ise, yine Harry'nin babasının yakın arkadaşlarından Peter Pettigrew'dür. Tüm tartışmaların sonucunda ortaya çıkan gerçek ise şudur; Harry'nin ailesinin öldürüldüğü gece buna sebep olan kişi aslında Peter'dir fakat bununla yüzleşmekten kaçınarak kendini bir fare bedenine hapsetmiş ve yıllarca bu bedende yaşamıştır. Peter'ın ortadan kaybolması ve Harry'nin ailesinin öldürülmesiyle olay yerinde yalnız kalan Sirius ise suçlu bulunmuş, yıllarca Azkaban'da yaşamak zorunda kalmıştır. Gerçek bir suçlu olmadığı için, tüm zor koşullara rağmen akıl sağlığını koruyabilmiş ve Azkaban'dan sırf hesap sorabilmek için kaçabilmiştir. Bu filmin sonunda ise, aynı zamanda vaftiz babası olduğunu öğrendiği Sirius Harry için baba

rolünü üstlenir. Her şey yolunda giderse, birlikte yaşamayı bile düşünürler. Ancak bu hayalleri, Peter'ı ellerinden kaçırmalarıyla suya düşer. Gerçek suçluyu yakalayamadıkları sürece Sirius'u aklamaları da mümkün olmadığından, Sirius hayatının geri kalanına bir kaçak olarak devam etmek zorunda kalır. (Rowling, 2019c).

Harry Potter ve Ateş Kadehi

Kitabın dördüncü kitabı olan *Ateş Kadehi*, yıllardır süregelen Üç Büyücü Turnuvası'na Hogwarts'ın ev sahipliği yapmasını konu alır. Hogwarts dışında başka iki büyücü okulundan gelen öğrenciler, tehlikeli testlere tabi tutulacakları bu turnuvayı kazanmak ve şampiyon olarak isimlerini tarihe yazdırmak isterler. Her okuldan bir öğrencinin seçilmesi planlanan yarışmada, büyü ile şaşırtılan Ateş Kadehi dördüncü bir yarışmacı olarak Harry Potter'ın da ismini çıkarır. Böylelikle Hogwarts'tan iki büyücünün katıldığı yarışma ilk kez dört büyücü ile yapılır. Ateş Kadehi süresince de Harry'nin ortadan kaldırılması ve Voldemort'un güçlendirilmesi arzusu, eski ölüm yiyenler tarafından devam ettirilmektedir. Turnuvanın ilk iki aşamasını başarıyla atlatan Harry, üçüncü aşamada Ateş Kadehi'ne yine Hogwarts öğrencisi olan Cedric Diggory ile aynı anda ulaşır. Birbirleri ile yarışmak istemeyen iki öğrenci, büyülü bir şekilde, ilk dokunma yarışma alanının başlangıcına taşıyacak bir anahtar olarak tasarlanmış Kadeh'e birlikte dokunmak ve şampiyonluğu paylaşmak isterler. Birlikte dokundukları Kadeh onları yarışmanın başlangıcına değil, başka bir mekâna taşır. İki öğrenci kendilerini mezarlıkta düzenlenen bir ayinin ortasında bulurlar. Voldemort ve müritlerinin toplandığı bu alanda, Harry'nin ailesinin ölümüne sebep olan Peter da bulunmaktadır. En başından beri buraya sadece Harry'yi getirmek isteyen Voldemort, anında Cedric Diggory'nin öldürülmesi emrini verir. Harry buna engel olamaz ve sürekli olarak savaşmak ister. Yeterli olmadığı halde elinden geleni, bildiği tüm büyüleri kullanarak karşısında durmaya çalışır fakat engel olamaz. Peter, hem Cedric'i öldürür hem de Harry'nin kanını kullanarak hazırladığı bir iksir ile efendisi Voldemort'un ruhuna bir beden kazandırır. Voldemort'un tüm müritleriyle konuşmasına şahit olan Harry, uzun zamandır kimliğini saklayan tüm Karanlık Büyüçülere şahit olur. Voldemort ile büyük bir düelloya girer ve asalarının birbirine karşı tepkimeye girmesi üzerine şans eseri kurtularak Cedric Diggory'nin ölü bedeniyle birlikte Hogwarts arazisine geri döner. Tüm gerçekleri anlatmasına rağmen Voldemort'un gücünden korkan büyücü dünyası, Harry gibi henüz 14 yaşında bir çocuğun söylediklerine inanmayı reddederek Voldemort'un dönüşünü

kabul etmezler. Bunun ardından çeşitli söylemlerle Dumbledore ve Harry'yi yalancılıkla suçlarlar (Rowling, 2019d).

Harry Potter ve Zümrüdü Anka Yoldaşlığı

Harry'nin Voldemort'un dönüşüne şahit olmasının ardından, Dumbledore ve dostları Voldemort'a karşı savaşılabilmek için bir birlik oluştururlar. Harry olayın ardından yaz boyu büyüdü dünyadan ve gelişmelerden bir nebze izole yaşamak zorunda bırakılır. Teyzesinin ailesiyle birlikte Hogwarts'tan çok uzakta her an bir kötü haber bekleyerek yaz tatilini geçirir. Tatilin sonlarına yaklaşırken, kuzeni ile birlikte bir Ruh Emici saldırısına maruz kalırlar. Bu saldırıyı püskürtür fakat hemen ardından Sihir Bakanlık'ından yargılanacağına dair bir haber alır. Genç yaşta olduğu için Mugglelar yanında büyü kullanma yetkisi yoktur fakat Harry canını kurtarmak için mecbur kalmıştır. Bakanlıktan gelen mahkeme kâğıdının ardından Harry'yi evinden güvenli bir şekilde alıp, Yoldaşlığın karargâhına getirirler. Burada aslında tüm yaz boyunca herkesin haberdar olduğu bir harekete dâhil edilmediğini öğrenir ve içerlenir. Ancak Dumbledore onu korumak pahasına her şeyden habersiz bırakmaktadır. Büyük bir zorlukla yargılamasını atlatan Harry, yazı arkadaşları, Weasley ailesi ve vaftiz babası Sirius ile geçirir. Okula döndüklerinde ise büyük bir değişimle karşılaşır. Sihir Bakanlığı, Harry ve Dumbledore'un yaymaya başladığı Voldemort haberlerini engellemek adına okulu kontrol altına almak istemiş ve bu nedenle de Umbridge adında bir bakanlık mensubunu öğretmen olarak tayin etmiştir. Kitap bir yandan Harry ve arkadaşlarının okulda gizli bir direniş grubu kurmalarını bir yandan da Zümrüdü Anka Yoldaşlığı'nın giderek daha çok büyüyen faaliyetlerini konu alır. Harry bu sene daha önce de yaşadığı baş ağrılarıyla daha sık baş etmek durumunda kalır. Bazı geceler kâbuslardan yara izi acıyarak uyanır. Bir gece ise kâbuslarının arasında en yakın arkadaşı Ron'un babası Arthur Weasley'nin bir yılanın saldırısına uğradığını ve ölmek üzere olduğunu görür. Her ne kadar rüya olsa da bunu hemen öğretmenlerine anlatır ve durumu doğrularlar. Harry gördüğü rüyada kendisinin yılan olduğundan bahsettiği için, Voldemort'un eylemlerinde Harry ile istemsiz bir bağ kurduğu ve bu olayları görmesine sebep olduğunu fark ederler. Bunu Voldemort fark ettiğindeyse Harry'yi öldürebilmek ve yalnızca Harry'nin alabileceği bir kehanet küresini ona aldırabilmek için ona yanıltıcı görüntüler göndermeye başlar. Zümrüdü Anka Yoldaşlığı üyelerinden ve Harry'nin çok sevdiği vaftiz babası olan Sirius'u ölmek üzere rüyasında görür. Bunun da tıpkı Arthur Weasley olayındaki gibi gerçek olduğunu düşünen Harry, arkadaşlarıyla birlikte onu kurtarmaya gider. Gittikleri yerde

aradığını bulamaz fakat Voldemort'la karşılaşır. Bu sırada kehaneti almıştır, kaybetmemek için savaşmaya başlarlar. Harry ve arkadaşlarının Voldemort'la yüzleştiğini öğrenen diğer yoldaşlık üyeleri de destek olmak için giderler. Bu düellolar sırasında Harry için tanıştığı andan beri bir baba figürü haline gelmiş olan Sirius ölür. Harry durumla ilgili kendisini suçlar ve intikam almak üzere harekete geçer, fakat içinde gerçek anlamda bir öldürme güdüsü bulamadığı için intikamını karşısındakini öldürerek alamaz. Böylelikle elinden kaçar fakat tüm bu olaylar Sihir Bakanlığında olduğu için, olayların sonunda Harry ve Dumbledore'a inanmayan tüm bakanlık çalışanları Voldemort'un dönüşüne şahit olurlar. Böylelikle Voldemort'a karşı kesin bir mücadele başlamış olur. Kitabın sonunda Dumbledore ile uzun bir konuşma yapan Harry, beş kitap boyunca okuyucunun da bilmek için can attığı tüm sorulara yanıt bulur (Rowling, 2019e).

Harry Potter ve Melez Pren

Altıncı kitap, artık Harry'ye karşı daha dürüst olma kararı almış olan Dumbledore ile Harry'nin arasındaki ilişkiye odaklanır. Dumbledore, gerçekleştirdiği özel derslerde Harry ile birlikte, Voldemort'un geçmişini, davasını, amacını ve şu andaki muhtemel planlarını tartışır. Öte yandan okul başlangıcında eline geçen bir ders kitabında adını gördüğü Melez Pren'in kim olduğunu merak etmeye başlar. Kitap tamamen icat edilmiş büyülerle, iksir talimatlarını değiştiren yeni tariflerle doludur. Tüm bu iyi yönlerine rağmen yakın arkadaşı Hermione bu kitabı kullanmamasını çünkü bunun doğru olmadığını söyler fakat Harry tüm faydalarını gözden çıkaramaz ve kitabı kullanmaya devam eder. Yine kitapta gördüğü bir yeni büyü, kendini kışkırtan Draco'ya karşı kullanır fakat sonuçları beklediğinden çok daha kötü olur. Draco çok kötü yaralandığı için pişman olup hemen yardım çağırır. Ardından kitaptan kurtulur. Bu sırada Voldemort'un müritleri ise okula sızmanın yollarını ararlar. Tüm sene boyunca bunun için çabalayan Draco bir yolunu bularak, Voldemort'un müritlerini okula almayı başarır. Ardından büyük bir çarpışma meydana gelir. Birçok insan yaralanır, bakanlık çalışanları da okulu korumak için gelirler fakat gecenin sonunda uzun yıllardır okulda iksir derslerini vermekte olan Severus Snape tarafından Dumbledore öldürülür. Geriye ise yalnızca özel derslerde Harry ile birlikte keşfetmiş olduğu sırlar kalır. Voldemort asla ölmek için ruhunu yedi parçaya bölmüş ve yedi objenin içine yerleştirmiştir. Bu şekilde bir parçası ölse bile geride kalanlar onun yaşamasına sebep olacaktır. Bunu Harry'ye anlatarak önce Voldemort'un ruhunun parçalarından kurtulmaları gerektiğini söylemiştir. Böylece

Harry, Dumbledore'un ölümünün ardından Harry, Ron ve Hermione ile birlikte bu görevi gerçekleştirmesinin zamanı geldiğine karar verir (Rowling, 2019f).

Harry Potter ve Ölüm Yadigarları

Ölüm Yadigarları serinin en karanlık kitabıdır. Bir yandan muggle dünyası kaynağını bilmediği korkunç saldırı ve katliamlarla başa çıkmaya çalışmaktadır. Öte yandan Hogwarts ve Sihir Bakanlığı tamamen ölüm yiyenlerin kontrolüne geçmiştir ve muggle doğumlu olan tüm cadı ve büyücülere karşı büyük bir av başlamıştır. Ruh Emicileri, Kurtadamlar ve devler gibi tüm karanlık yaratıklar da Voldemort'un saflarındadır. Sevdiklerini geride bırakan, sürekli ölüm haberi alan ama buna rağmen Dumbledore'un kendilerine verdiği görevi devam ettirmek zorunda olan Harry, Ron ve Hermione Voldemort'un hortkuluk adı verilen ruh parçalarını aramaya başlarlar. Bu sırada Voldemort'un müritleriyle büyük mücadeleler vermek zorunda kalırlar. Bir süre, bakanlık çalışanlarından kurtulabilmek için zamanında Zümrüdüanka Yoldaşlığı karargâhı olarak kullandıkları eve giderler. Bu evde Voldemort'un ruhuna ait bir parçanın bulunduğu madalyonu bulurlar fakat nasıl yok edeceklerini keşfedemezler. Ardından adresleri anlaşıldığı için kaçak olarak yaşamaya başlarlar. Tüm bu kaçak oldukları sürede Hermione'nin büyü bilgileri sayesinde korunarak yaşarlar. Madalyonu yok etmek için bir yol ararken Ron ile yolları ayrılır, Ron tekrar aralarına dönebilmek için onları çok aramak zorunda kalır. Nihayetinde yıllar önce Voldemort'un günlüğünü yok ettikleri gibi, tüm hortkulukları Voldemort'un canavarı olan yılanın zehri ile yok edebileceklerini keşfederler. Bu sayede tek tek hortkulukları öldürmeyi başarırlar. En son durakları Hogwarts olur, Voldemort'un da gelmesiyle Hogwarts'ta büyük bir savaş başlar. Karanlık büyücüler acımasızca hareket ederler ve Harry ile birlikte tanıyıp sevdiğimiz birçok karakterin ölümüne şahit oluruz. Daha önce Harry'nin vaftiz babası Sirius'u öldüren Bellatrix ise, Ron'un annesi Molly Weasley tarafından öldürülür. Savaş sürerken Severus Snape'in Harry'ye verdiği eski anıları, Harry tarafından tüm zaman boyunca yanlış anlaşıldığını ortaya çıkarır. Snape yıllar boyunca her zaman Harry'yi korumuştur fakat Dumbledore'un emri ile Voldemort'un yanında casusluk yaptığı için kimliğini saklamak zorunda kalmıştır. Tüm bu karmaşanın sonucunda Harry, Voldemort'un bir hortkuluğunun da kendisi olduğunu öğrenir. Voldemort'un ortadan kaldırılabilmesi için, Harry'nin içindeki ruh parçasının da öldürülmesi gerekir. Bu sebeple Voldemort'a teslim olur. Hayatının son dakikalarında ona annesi, babası, Sirius ve Lupin'in ruhları eşlik ederek cesaret verir. Voldemort tarafından öldürülür fakat kimse bilmese de Harry'nin

kendi ruhu yaşamaktadır. Böylelikle Voldemort'la olan savaş tekrar başlar. Harry ve Voldemort'la ilgili olan kehanete göre ikisinden biri bir diğeri varken var olamaz. Bu sebeple, Harry Voldemort'u öldüren kişi olmak zorundadır. Voldemort'u yenilgiye uğratar ve savaş sonlanır. Birçok kayıp vermelerine ve çokça yara almalarına rağmen Voldemort gibi çok güçlü bir karanlık büyücüden kurtulmuş olmaları hepsi için bir umut olur. (Rowling, 2019g).

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1. Ahlak Gelişiminde Fantastik Romanların Etkisi

Ahlak gelişimi, her bireyin kendi değerler sistemini oluşturması ile meydana gelmektedir. Ergenlik dönemi ile başlayan ahlak gelişimi, kişiden kişiye farklılıklar gösterebilmektedir. Bu dönemin karmaşası içerisinde ergenlerden beklenen kendi değerler sistemini oluşturarak güçlü bir ahlaki karaktere sahip olmalarıdır. Bunun içinde ergenlerin bir davranışın doğru ya da yanlış olduğuna kendilerini karar vermeyi öğrenmesi gerekmektedir. Bu karmaşa dolu dönemde bulunan ergenlere, ahlaki değerlerin direkt olarak baskıcı ve sadece teorik bir şekilde aşılınmaya çalışılması, özellikle pedagojik açıdan uygun olmadığı savunulmaktadır. Baskıcı bir öğretim yerine onlara; fikirleri arasındaki farklılıkları ve fikirlerindeki tutarsızlıklarını görmelerine ortam hazırlayarak kendi değerler sistemlerini oluşturulmalarına imkan verilmesi, ergenlerde oluşan değerlere ilişkin bilişsel süreçlerin yapılanmasında olumlu etkiler meydana getirmektedir (Koç, 2004).

Fantastik edebi türlerin ergenlere yol gösterici özelliğinden bahseden Swinfen (1984), öyküdeki karakterlerin yaşadıkları ahlaki ve manevi problemlerin, gerçek dünya ile paralel olabileceğini ve bu sebeple ergenlerin problemleri fark edip analiz edebileceklerini, böylece gerçek dünyada nasıl davranmaları gerektiğine karar verebileceklerini belirtmiştir. Maria Nikolajeva, 2012 yılında yazdığı makalesinde fantastik dünyanın gençlere ahlaki ve manevi açıdan rehberlik sağladığını ve gençlerin önemli etik, psikolojik ve varoluşçuluk ile ilgili sorularını halletmelerine katkı sağladığını belirtmiştir. Aliel Cunningham (2010) yılında yazdığı makalede de fantastik türün ahlaki kimlik kazanımındaki önemini: “Fantastik türde var olan dünya, gerçek hayatın bir canlandırmasıdır. Okur, bu evrende dünyanın nasıl olması gerektiğine, yanlışları düzeltmek için ne gerekeceğine ve doğrudan yanı sıra nasıl varıldığına dair bir resim ile karşılaşır.” şeklinde açıklamaktadır. Bu açıklamasına ek olarak Cunningham, ahlaki davranışların sözlükten öğrenilemeyeceğini, her bireyin hayatındaki deneyimler ile bu birikime katkı sağlayabileceğini savunmaktadır. Eserlerdeki olayların kendi hayatımızda yaşadığımız ikilemleri, zorlukları, kavgaları ve kayıpları dışardan gözlemleyebilmemize yardımcı olduğunu da belirtmektedir. Fantastik öykülerin, okuyucunun diğer dünya ile ilişki kurarak ahlaki kimliğini oluşturmadaki anlayışını şekillendirmesinde 5 farklı etkinin bulunduğu söylenmektedir. Cunningham bu etkileri sırasıyla şöyle sıralamaktadır:

“uyaniş, ilham verici, güçlendirici, rehberlik edici ve değerlendirme” (Cunningham, 2010).

Birinci etki olarak bahsedilen *uyaniş*(*awakening*), “bir kitabın bizi etkilemesinden önce ilgimizi çekmesi gerekir” sözü baz alınarak uyarlandığı söylenmektedir. Fantastik türün merakımızı canlandırdığını ve keşfetmeye olan isteğimizi arttığını söyleyen Cunningham, okullardaki eğitim sistemlerinin de artık gençleri düşündürmeye ve meraklandırmaya yönelik olduğu savunmaktadır. İkinci etki olarak bahsedilen fantastik türlerin *ilham verici* özelliğe sahip olmaları da eserlerde işlenen sihirli olayları ve bu sihirli olayların okuyucuları düşündürmeye teşvik etmesi ile bağdaştırılmaktadır. Eserlerde bulunan değişik ırklar, insanlar, kültürler ve sihirli yaratıklara olan bakış açısı ergenlere açık fikirli olmayı ve farklılıkları nasıl kabul edebileceklerini öğretebilmektedir. Cunningham’ın sunduğu üçüncü etki olan *güçlendirme*(*empowering*), sihir veya doğüstü olayların değil, karakterlerin seçimlerinin kaderlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Her ne kadar baş kahraman, sihirli güçlerin ve doğüstü olayların etkisinde bir macera yaşasada, onun kaderini belirleyecek olanın yaptığı seçimler olduğu belirtilmektedir. Son iki sırayı alan *rehberlik edici*(*guiding*) ve *değerlendirme* (*evaluating*) etkileri ise fantastik türlerin okuyucuya rehberlik ettiğini ve kitaplarda geçen iyi kötü ikilemini anlayarak çözüme ulaştırabildiklerini söylemektedir (Mlčochová, 2014).

3.2. Türkiye’de Harry Potter ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Fantastik edebiyatın popüler bir ürünü olan Harry Potter serisinin etkisi tüm dünyaya yayılmaya başladığı zamandan itibaren, seri ile ilgili akademik alanda çalışmalar da yapılmaya başlamıştır. Türkiye literatürü incelendiğinde Harry Potter ile ilgili yapılan çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu, Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi verilerinden elde edilmiştir. Türk literatüründe yapılan çalışmalar genellikle; edebiyat, tercümanlık, halkla ilişkiler ve medya alanlarında yapılmıştır. Yapılan tez çalışmalarından bazıları şu şekilde yazılmıştır:

- a. Özşen’in 2006 yılında çalışmada uluslararası iletişimde kültür endüstrisi olarak incelenen seri popüler kültür etkilerini de ele almıştır.
- b. Tokdemir’in (2008) yaptığı tez çalışmasında, Harry Potter ve Narnia Günlükleri serilerinin ilk kitapları edebi tür açısından incelenmiştir. Kitaplarda işlenen iyi kötü karakterler arasındaki mücadeleler, yer ve zaman anlayışları fantastik roman anlatım biçimlerine göre analiz edilmiştir.

- c. Tekşen'in 2018 yılında yaptığı çalışmada ise Harry Potter romanına yapılan ırkçılık ve faşizm karşıtı atıflar tartışılarak tetkik edilmiştir.
- d. Akyıl'ın 2019 yılında hazırladığı tez içeriğinde Harry Potter'ın Türkçe çevirilerinin, yazın diline uygunluğu ve çevirmenlerin çeviriler üzerindeki değişikliklere etkisini incelemektir.
- e. Sezgin ise 2019 yılında seriyi oyun teorisine göre inceleyerek edebiyat ile teoriyi harmanlamıştır.

Harry Potter, birçok alanda farklı perspektiflerle akademik açıdan işlenmiştir. Fakat Çocuk Gelişimi alanında yapılan çalışmalar arasında Harry Potter'ı konu alan çok fazla çalışmaya rastlanamamıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Harry Potter ve Ahlak Gelişimi

Ergenlik dönemi birçok gelişim alanı açısından önemli bir dönemdir. Soyut döneme geçiş yapan ergenlerden artık ahlaki muhakeme yapabilmeleri beklenmektedir. Ahlak gelişimlerinin yapıtaşlarının olduğu bu dönemde ergenler için önemli olan bir diğer konu da ahlaki gelişimlerinin desteklenmesidir. Birçok açıdan değişimlere maruz kalan ergenlerin bu dönemi olumlu sonuçlar ile atlatabilmesi için başta aileleri olmak üzere öğretmenlerinin ve buldukları çevrenin onlara yol göstermesi gerekmektedir (Dolgin,2014).

Koç 2004 yılında yazdığı makalesinde, ergenlere ahlaki değerleri öğrenmeleri için baskıcı yaklaşımlar sergilemek yerine, fikirlerinin olumlu ve olumsuz açılarını kendilerinin görebileceği ortamlar hazırlamanın, ahlaki gelişimlerinin desteklenmesindeki öneminden bahsetmiştir.” Bu sebeple bu çalışmada *J.K.Rowling’in* yazdığı *Harry Potter* serisi Kohlberg’in Ahlak Gelişimi kuramı çerçevesinde incelenecektir. Altı farklı evreden oluşan kuramın her bir evresi için serideki olaylar ve karakterler ele alınmıştır.

I.Evre İtaat ve Ceza: Kohlberg bu evrede bulunan kişilerin sadece ceza almamak için otoritenin koyduğu kurallara uyduklarını belirtmiştir. Bu evreye ilk olarak Privet Drive 4 numarada teyzesi *Petunia Dursley*, eniştesi *Vernon Dursley* ve kuzeni *Dudley Dursley* ile birlikte yaşayan 11 yaşındaki Harry Potter’ı örnek gösterebiliriz. Harry hayattaki tek akrabası olan teyzesinin evinde katı kurallar içinde yaşamaktadır ve kurallara uymadığı her olayda eniştesi ve teyzesi tarafından cezaya mahkûm edilmektedir. Serinin ilk kitabı olan *Harry Potter ve Felsefe Taşı’nda* Harry’nin Dursleylerin koydukları katı kuralları her aştığında ona ceza verilmesi ön plandadır. Bu sebeple Harry ceza almamak adına otoritenin yani Mr ve Mrs Dursley’nin söylediği ve yapmasını istediği her şeyi yapmaktadır. Dursleyler tarafında *garip* olarak adlandırılan herhangi bir durumda Harry’i sorumlu tutulup ceza almaktadır. Örneğin sıradan bir günde Vernon Enişte oğlu Dudley’den gidip postaları getirmesini ister. Dudley de onun yerine Harry’nin getirmesini söyler ve bu isteği reddeder. Bu istek Harry’ye söylendiğinde ilk başta Harry de reddeder fakat Vernon Enişte eğer getirmezse ceza alacağını söylediğinde Harry istemeyerek de olsa ceza almamak için bu isteği yerine getirir. Harry, yanından her

yıl Dursley'lerin *Hogwarts Cadıcılık ve Büyücülük Okulunda* eğitim almak için ayrılır ve tüm okul dönemini orda geçirir. Dört binadan oluşan (*Gryffindor, Slytherin, Hufflepuff, Ravenclaw*) Hogwarts'da uyulması gereken bazı kurallar vardır. Her bina sene boyunca yaptıkları doğru ve yanlış davranışlar için puan kazanır veya kaybeder, sene sonunda bu puanlar hesaplanır ve birinci olan bina ödül alır. Otoritenin koyduğu kuralları çiğneyen her öğrenci için binasından ya puan silinir ya da öğrenci bireysel cezaya bırakılırdı. Bu kurallar, itaat ve ceza evresine uygun hazırlanmış birer örnek olarak seride önümüze çıkmaktadır (Rowling, 2019a).

Harry Potter serisinin önemli karakterlerinden olan ev cinlerinin de Kohlberg'in itaat ve ceza evresinin simgesi olduğu söylenebilir. Binnendyk ve Schonert-Reichl (2002) ev cini *Dobby'nin* birinci evreye uygun davranışlar gösterdiğini söylemektedir. Dobby ne zaman bir kuralı çiğnese kendisine ceza vermektedir. Serinin ikinci kitabı *Harry Potter ve Sırlar Odası'nda* Dobby, Harry'yi okul yılı içerisinde karşılaşacağı tehlikelere karşı uarmak için ziyaret eder. Bu sırada efendisi olan Malfoy ailesi hakkında kötü bir yorum yaptığını düşünerek kendisine ceza vermek için kafasını pencereye vurmaya başlar. Yaptığı bu davranışın sebebini de Harry'ye şu cümle ile açıklamıştır: "*Dobby'nin kendisini cezalandırması gerekiyordu, efendim. Dobby az daha ailesi hakkında kötü şeyler söyleyecekti, efendim...*" Bir diğer ev cini olan ve karşımıza *Harry Potter ve Ateş Kadehi* kitabında çıkan ev cini Winky de Dobby gibi efendisine karşı çiğnediği her kural karşısında kendisini cezalandırmaktadır. Dobby ve Winky gibi her ev cini; kurallar ile yaşar ve bu kuralları çiğnediklerinde ya efendileri tarafından cezaya mahkûm edilir ya da kendilerini cezalandırırlardı (Rowling, 2019b)

Serinin üçüncü kitabı olan *Harry Potter ve Azkaban Tutsağı'nda*, Harry'nin yine birinci evreye uyan davranışlar sergilediğini görebiliriz. Büyücü dünyasından nefret eden Dursleyler, büyücülük dünyasından bahsedilmesini evde yasaklamışlardır. Bu yasaklar kesin kurallarla desteklenmektedir. Harry yaz tatili için okuldan döndüğü zamanlarda bütün okul malzemeleri merdiven altındaki dolaba kitlenir ve gideceği güne kadar orda kalır. Otoritenin koyduğu kuralları her çiğnediğinde ceza aldığı için Harry geceleri gizlice ev ödevlerini odasında yapar (Rowling, 2019c:9).

Harry Potter serisinin kötü karakteri bilenen Voldemort, onun fikirlerini kabul eden ve takip eden insanlara karşı evrenin özelliklerine uygun davranışlar göstermektedir. Ölüm Yiyenler olarak adlandırılan bu insanlar, Voldemort'a koşulsuz itaat eder ve yanlış

davranışlar gösterdiklerinde cezaya mahkûm edilirdi. Voldemort'un kendi ihtiyaç ve isteklerine göre koyduğu ve onun isteğine göre değişen bu kurallar Ölüm Yiyenler tarafından kabul edilirdi. Voldemort'un isteklerine karşı gelen bir davranış sergilediklerinde cezalandırılan Ölüm Yiyenler, itaat ettiklerinde de ödüllendirilirdi. *Harry Potter ve Zümrüdüanka Yoldaşlığı* kitabında Voldemort, Draco Malfoy'un babası ve sadık bir Ölüm Yiyen olan Lucius Malfoy'dan Harry ve onu ilgilendirilen bir kehaneti almasını ister. Büyü Bakanlığı'nda bulunan kehaneti almak için gizlice oraya giden Lucius Malfoy, Voldemort tarafından verilen bu görevi yerine getiremez. Voldemort'un isteğini yerine getiremeyen ve Büyü Bakanlığı tarafından yakalanan Lucius, Azkaban'a gönderilir. Voldemort her zaman cezaları kendi vermeyi tercih ettiği için onu oradan çıkarır ve ceza olarak oğlu Draco'ya tehlikeli bir görev verir. Bu Voldemort'un Lucius Malfoy'u cezalandırma şeklidir (Rowling, 2019f:).

II. Saf Çıkarıcılık: Kohlberg'in saf çıkarıcılık olarak betimlediği ikinci evre bireysel çıkarların önemsendiği bir anlayışa sahiptir. Harry Potter serisinde bu anlayışı sergileyen en önemli karakterlerden biri *Draco Malfoy*'dur. Draco Malfoy için doğru olan kendi somut ihtiyaçlarının karşılandığı durumlardır (Binnendyk ve ark., 2002).

Malfoy, serinin üçüncü kitabı Azkaban Tutsağı'nda Harry'nin ruh emicilerden etkilendiğini bildiği için Quidditch maçını kaybetmesi için arkadaşları ile ruh emici kılığında girmiştir. Malfoy'un amacı, Harry'yi korkutarak Ravenclaw takımının kazanmasını sağlamaktır. Slytherin binasının öğrencilerinden biri olmasına rağmen kendi takımına avantaj kazandırmak için Gryffindor'un kaybetmesi için bu planı yapmıştır. Bu davranış da Draco Malfoy'un karakterize olduğu ikinci evrenin bir örneği olmaktadır (Rowling, 2019c).

Uluslararası üne sahip *Üç Büyücü Turnuvası'nın* düzenlediği dönemdeki olayları işleyen *Harry Potter ve Ateş Kadehi'*nde, Malfoy'un davranışlarındaki benzerlikler dikkat çekmektedir. Turnuva ile ilgili büyücülük dünyasının en ünlü gazetesi olan Gelecek Postası'nda haberler yayınlayan Rita Skeeter ile sadece Harry ve arkadaşlarına zarar vermek için iş birliği yapan Malfoy, çıkarıcı davranışlara devam eder. Turnuvanın devam ettiği okul döneminde yaptığı bazı kötü haberler yüzünden okul arazisine girmesi kesinlikle yasaklanan Rita Skeeter da Malfoy gibi kendi çıkarları için kuralları görmezden gelerek Slytherinler ile iş birliği yapmıştır. Hem Malfoy hem de Rita Skeeter'ın ikinci evreye uygun davranışları bu kitapta gözlenebilmektedir (Rowling, 2019d).

Çıkarıcılık evresine verilebilecek iyi örneklerden bir tanesinin de Tom Riddle, bir diğer deyişle Lord Voldemort olduğu söylenebilir. Hogwarts mezunu olan Riddle, okul bittikten sonra öğretmen olarak okulda kalmak istemiştir. O dönemin okul müdürü olan Armando Dippet, Tom'un isteğini yaşı çok küçük olduğu için reddetmiş fakat birkaç sene sonra gelmesini tavsiye etmiştir. Bunun üzerine seneler sonra artık kendini Lord Voldemort olarak insanlara tanıtan Tom Riddle, Hogwarts'a gelerek o dönemin müdürü olan Albus Dumbledore'dan karanlık sanatlara karşı savunma dersi öğretmenliği için iş istemiştir. Tom'u çok iyi tanıyan Dumbledore onun hiçbir zaman öğretmenlik yapmak istemediğini bildiği için bu isteği reddetmiştir. Çünkü Voldemort'un tek istediği; okulun sahip olduğu ileri derece büyülere erişebilecek yetkiye sahip olmaktır. Bu davranış bize, kendi ihtiyaç ve istekleri için öğretmenlik yapmak isteyen bir ikinci evre örneği göstermektedir. *Harry Potter ve Melez Prenslar* kitabında karşımıza çıkan Horace Slughorn, Hogwart'dan emekli olan bir iksir öğretmenidir. Nadir bulunan ve özel olan her şeye ilgisi ile tanınan Slughorn, altıncı kitapta; "Öğrencilerin gece vakti okul binası dışına çıkması yasaktır" kuralını görmezden gelerek Harry'nin binadan çıkmasına izin vermiştir. Kuralları görmezden gelme sebebi ise çok nadir buluna bir örümcek zehrini ücretsiz bir şekilde elde edebilecek olmasıdır. Saf çıkarıcılık evresi için önemli bir örnek olan Slughorn, kendi istekleri uğruna her şeyi göz ardı edebilecek bir karakter sergilemektedir (Rowling, 2019f).

III. Kişilerarası Uyum: Üçüncü evrenin amacı benmerkezci kaygılara odaklanmanın ötesinde, akranları ile iş birliği içinde olma ve çevresindekiler tarafından onaylanmaktır. Her macerada karşımıza çıkabilecek olan üçüncü evre karakterleri, Harry Potter serisinde de karşımıza çıkmaktadır. Harry'in en yakın arkadaşı olan *Ron Weasley'in* üçüncü evreyi simgeleyen karakter olduğunu söyleyen Binnendyk ve Schonert-Reichl (2002), Ron'un Harry ile dostluklarını korumak için her şeyi yaptığını, her maceraya atıldığını belirtmişlerdir. İlk kitapta Harry ile birlikte felsefe taşını kurtarmaya gitmiş, ikinci kitapta sırlar odasının gizemini çözmek için Slytherin binasına gizlice girmiştir. Ancak Harry'nin her zaman arkasını kollayan Ron, *Harry Potter ve Ateş Kadehi* kitabında çoğunluğun onayladığı düşünceyi kabullenip Harry'in Üç Büyücü Turnuvası için ismini Ateş Kadehi'ne hile yaparak attığına inanmıştır. Çünkü Gryffindor dahil okuldaki herkes Harry'in ismini kadehe kendisinin attığına inanmıştır ve Ron da bu düşünceyi hem Harry'ye kızgın olduğu için hem de *herkes* onayladığı için kabullenmiştir (Rowling, 2019d).

Harry Potter serisinin yan karakterlerinden biri olan ve ailesi Harry gibi küçük yaşta Voldemort 'un destekçileri -Ölüm Yiyenler- tarafından öldürülmüş olan Neville Longbottom, ilk kitapta gece yarısı yatakheden çıkmak isteyen Harry, Hermione ve Ron'a engel olmak istemiştir. Bu davranışın sebebini arkadaşlarına şu sözlerle açıklamıştır: “Çıkamazsınız, yine yakalanırsınız. Gryffindor'un durumu daha da kötüye gider.” Binaların puan almaları veya kaybetmeleri bireysel davranışlara ve grup davranışlarına bağlı olduğu için Neville, tüm Gryffindor'un iyiliği adına arkadaşlarına karşı gelmiştir. Binaların puanlama sisteminin öğrencileri birlikte hareket etme, iş birliği yapma ve yardımlaşmaya teşvik ettiği Hogwarts'da, Neville'in yaptığı davranışın bir kısmı üçüncü evreye örnek gösterilebilmektedir (Rowling, 2019a).

Son olarak, yine Ron'un serinin beşinci kitabı olan *Harry Potter ve Zümrüdüanka Yoldaşlığı* kitabında sınıf başkanı olmasına rağmen, çiğnenen kurallara arkadaşları ve özellikle ikiz abileri tarafından tepki almamak için görmezden geldiğini görüyoruz. Ron'un bu davranışı da üçüncü evreye ait olan “davranışlar başkalarının onaylarına bağlıdır” sözü ile ilişkilendirilebilmektedir (Rowling, 2019e).

IV. Yasa ve Düzen: Kohlberg'in dördüncü evresinde olan bireyler için somut kalıplar vardır. Bu somut kalıplar kanunlardır ve kanunlara uygun davranışlar doğrudur, asla çiğnenmemelidir. Serinin dördüncü evresi savunucusu olabilecek karakter şüphesiz kuralları uymanın her zaman öneminden bahseden *Hermione Granger*'dir (Binnendyk ve ark., 2002). Harry'nin diğer en yakın arkadaşı olan Hermione, her zaman kurallara uygun davranışlar sergileyerek Harry ve Ron'un kurallara uymadığı zamanlarda onlara tepki gösterir. İkinci kitapta Hogwarts'a giden tren istasyonuna giremeyen Harry ve Ron, okula mecburen Mr.Weasley'in uçan arabası ile gitmişlerdir. Bunu öğrenen Hermione bir anne edası ile onlara sitem etmiş ve kuralları çiğnedikleri için onlara kızmıştır (Rowling, 2019b).

Birinci kitap olan *Felsefe Taşı*'nda gece yarısı Gryffindor binasından gizlice çıkmak isteyen Harry ve arkadaşlarını durdurmaya çalışan Neville'in bir önceki evrede bahsi geçen davranışı yasa ve düzen evresi ile de bağdaştırabilir. Kurallar gereği öğrencilerin gece yarısı binalarından çıkması yasaktır fakat Harry ve arkadaşları bu kuralı hiçe sayar. Neville hem kurallara uymaları hem de Gryffindor'a puan kaybettirmemeleri için onlara engel olmaya çalışır (Rowling, 2019a).

Harry Potter ve Azkaban Tutsağı kitabında Harry, büyücülük dünyasının suçlularının mahkûm edildiği Azkaban'dan kaçan Sirius Black'in tehdidi altındadır. Sirius'un Harry'i öldürmek istediğini düşünen Harry'nin yakınları, sürekli ona dikkatli olması gerektiğini söylemektedir. Harry'nin sürekli kullandığı süpürgesi kırılınca bir gün isimsiz bir posta ile Harry'ye son model bir süpürge gelir. Ron ve Harry süpürgeye hayranlıklarından isimsiz gelmesini önemsememektedir. Fakat Hermione, bu şekilde gelen isimsiz postaların, kurallar gereği bina başkanı Profesör McGonagall'a bildirmesi gerektiğini bildiği için Harry ve Ron'dan habersiz öğretmenlerine bunu söylemiştir. Üçüncü yıllarında hafta sonları Hogsmade köyüne ziyaret hakkı kazanan öğrenciler, ailelerinden getirdikleri izin kağıtları ile birlikte köye gitme hakkı kazanmaktadırlar. Harry, teyzesinden alamadığı izin kağıdını Profesör McGonagall'a imzalatmak ister fakat bu isteği okul kurallarına uymadığı için McGonagall tarafından reddedilir. Üçüncü kitapta ikiz kardeşler Fred ve George Weasley tarafından Harry'e Hogwarts'ın gizli geçitlerini ve insanların nerede olduklarını gösteren bir harita verilir. Çapulcu Haritası olarak bilinen bu muhteşem hediye kurallara uymadığını ve tehlikeli olduğunu düşünen Hermione, haritanın derhal Profesör McGonagall'a verilmesi gerektiğini söyler. Serinin dördüncü evreye örnek olarak gösterilebilecek bir diğer ismi de Hogwarts'ın bekçiliğini yapan *Rubeus Hagrid'dir*. Üçüncü kitapta çok sevdiği hayvanı Şahgaga'nın bakanlığın verdiği kararla idam edilmesine itiraz edemeyen Hagrid şunları söylemektedir: “*Şahgaga'yı bıraksam gitse dedim... Uçsun gitsin diye uğraştım... Ama bir Hipogrif'e saklanması gerektiğini nasıl anlattırısın? Hem ben – ben yasaya karşı gelmeye korkuyorum...*” (Rowling, 2019c).

Harry Potter serisinde yasaların düzeni sağladığını düşünen isimlerden biri de Ron'un büyük abisi Percy Weasley'dir. Gryffindor sınıf başkanı olan Percy, her zaman kurallara uygun davranışlar göstererek öğretmenler tarafından takdir edilirdi. Kurallara bağlı olmasından dolayı Hermione ile her zaman iyi anlaşan Percy, Ron'u kural dışı davranışlar yapmaması için sürekli uyarırdı. Her zaman otoritenin koyduğu kurallara uyan ve sadece onları doğru bulan Percy, ev cini Winky'nin elinde Harry'nin asası ile bulunduğu, sahibi Mr. Crouch'un onu cezalandırmasını doğru bulmuştu. Çünkü ev cinlerinin sahiplerinin koyduğu kurallara uymak zorunda olduklarını savunurdu.

Üç Büyücü turnuvasının düzenlendiği serinin dördüncü kitabında, 16 yaşından büyük her öğrencinin yarışmaya katılma hakkı olduğu açıklanarak katılmak isteyenlerin isimlerini Ateş Kadehi'ne atması istenmiştir. Kurallar gereği 16 yaşından küçük

büyücülerin katılmadığı yarışmada gizemli bir şekilde Harry'nin ismi kadehe atılmıştır. Kadehten çıkan her ismin yarışmak zorunda olduğu bu turnuvada, Harry'nin isminin çıkması üzerine bakanlık çalışanı Mr Crouch yarışmayı iptal etmemiştir. Bunun yerine: “Kurallara uymalıyız ve kurallar açık bir şekilde isimleri Ateş Kadehi'nden çıkan kişilerin Turnuva 'da yarışmakla yükümlü olduğunu söylüyor.” diyerek Harry'yi yarışmaya dahil etmiştir (Rowling, 2019d).

Harry Potter ve Melez Prens kitabında Quidditch takım kaptanı olan Oliver Wood'un mezun olması sebebi ile yeni kaptan Harry seçilmiştir. Bazı takım oyuncularının da mezun olması sebebi ile Harry'nin takım için seçme yapması gerekmektedir. Beş senedir takım arkadaşı olan Katie Bell'in hatırlatması ile Harry seçme tarihi ayarlamaya çalışır. Katie'ye seçmelere katılmasına gerek olmadığını çünkü onun nasıl oynadığını bildiğini söyleyen Harry, takımdaki yerinin devam ettiğini ima eder. Fakat Katie, dördüncü evreye uygun bir hareket göstererek kurallara uygun davranmasını ve kendisinden daha iyi bir oyuncu bulabileceğini Harry'e söylemiştir (Rowling, 2019f).

V. Toplumsal Sözleşme: Bu evre yasaların ve kuralların üstünde, vicdan ile aklın karşı karşıya geldiği bir ahlaki düşünce yapısından oluşmaktadır. Binnendyk ve Schonert-Reichl 2002 yılında yayınladıkları makalelerinde Harry Potter serisinde beşinci evreye örnek olarak gösterebilecek kişinin Harry olabileceğini söylemişlerdir. Harry okul hayatı boyunca tüm öğrenciler için tehlikeli durumları gidermek adına okul kurallarını çiğnemiş ve kendi hayatını riske atmıştır. Birinci kitapta Voldemort'un geri dönmesini engellemek için kuralları çiğnemiş ve onunla karşı karşıya gelmiştir. İkinci kitapta sırlar odasına girebilmek için bir öğretmeni rehin almıştır. Üçüncü kitapta annesi ve babasına ihanet edip onların ölmesine sebep olan Peter Pettigrew'u öldürmek isteyen vaftiz babası Sirius'u engelleyerek ölmesine izin vermemiştir. Akıl ve vicdanın karşı karşıya geldiği bu olay da Harry, vicdanın verdiği kararı seçip Peter'in ölmesine izin vermemiştir (Rowling, 2019c).

Harry, dördüncü kitapta Üç Büyücü Turnuvası'na katılmak zorunda kaldığında arkadaşları, öğretmenleri ve Hagrid bunun doğru olmadığını düşünür. Turnuva'nın ilk görev yeri açıklandıktan sonra bir gece Hagrid, Harry'yi görünmezlik pelerinini giyerek kulübesine gelmesini ister. İlk görevin ne olacağı hiç kimse tarafından bilinmemektedir. Kurallara uygun davranışlar sergileyen Hagrid, Harry'nin yarışmaya katılmak zorunda bırakıldığı ve yaşının daha küçük olduğunu düşünerek ilk görevin ejderhalar ile ilgili

olduğunu ona gizlice göstermiştir. Hagrid, Harry'nin hayatta kalabilmesinin kurallardan daha önemli olduğunu düşündüğü ve ona gerçekten değer verdiği için bunu yaptığını söyleyebiliriz. Bir önceki kitapta Şah Gaga'yı kurtarmak isterken kuralların engeline takılan Hagrid, bu kitapta kuralları hiçe sayar. Aslında bu da olaylar karşısında bireylerin farklı evrelere uygun davranışlar gösterebileceğine örnek olabilir.

Üç büyücü Turnvası'nda ikinci görev olarak yarışmacılardan bir nesne alınarak sualtında yaşayan denizhalkı tarafından saklanmıştır. Yarışmacıların görevi; bir saat içinde onlardan alınan ve "çok özleyecekleri" olarak betimlenen şeyi bulmaktır. Yarışma başladıktan sonra Harry, denizhalkının yaşadığı köye vardığında iple bağlanmış dört kişi ile karşılaşır: Cedric Diggory için Cho Chang, Victor Krum için Hermione Granger, Fleur Delacour için kardeşi Gabrielle Delacour ve Harry Potter için Ron Weasley. Harry, en yakın iki arkadaşını orda görünce biraz şaşır ama yine de ikisini de kurtarmaya çalışır. Ron'un bağlı olduğu ipi kestikten sonra Hermione'nin ipini kesmeye çalışır fakat denizherkekleri Harry'yi tutarak bunu engeller ve sadece kendi rehinesini kurtarabileceğini söyler. O sırada Cedric gelir ve kendi rehinesini kurtarır birkaç dakika sonra da Viktor gelip Hermione'nun ipini kesip onu götürür. Harry Fleur'un yarışmayı bıraktığını anlar ve rehinesi olan kardeşini orda bırakmak istemez. Denizhalkı fark etmeden Fleur'un kardeşinin ipini keserek hem Ron'u hem de Fleur'un kardeşini kurtararak yüzeye yüzmeye başlar. Yüze vardıklarında yarışmayı tamamlamak için yarışmacılara verilen bir saatlik süreyi çoktan aştığını fark eden Harry'ye Ron kızar ve şu sözleri söyler: "Umarım aşağıda kahramanlık yaparak vakit kaybetmemişsindir!" Yarışmayı sonuncu tamamlayan Harry, rehinelere ilk ulaşan yarışmacı olmasına rağmen diğer rehinelere güvenliğinden emin olmak için sonuncu olmuştur. Yarışmadan düşük bir puan alacağı için üzülen Harry, yaptığı bu *ahlaklı davranış* için Cedric'den sonraki en yüksek puanı alarak birinciliği Cedric ile paylaşır. Görev gereği her yarışmacının sadece kendi rehinesini kurtarması beklenirken Harry, kuralları hiçe sayarak her yarışmacının hayatını kurtarmak için çabalamıştır. Yarışmadan sonra hem Ron hem de Hermione, Harry'ye yaptığı bu davranış için kızsa da Harry'nin yaptığı bu ahlaklı davranış ödüllendirilmiştir. Beşinci evreye uygun bir davranış olarak örnek gösterebileceğimiz bu olay, Harry'yi toplumsal sözleşmenin bir üyesi yapabilir. Birinciliği paylaşan Harry ve Cedric üçüncü görev olan Üçbüyücü Kupası'nı bulmak için tehlikelerle dolu olan bir labirente girmek zorundadırlar. Kupaya ilk dokunan kişi bir senedir devam eden bu zorlu turnuvanın kazanı olacaktır. Bu zorlu görev sırasında Viktor ve Fleur ilk elenen kişiler olur. Kupanın

yakınında karşılaşılan Cedric ve Harry, birbirlerini görünce hızla kupaya doğru koşmaya başlarlar. Fakat o sırada Harry, Cedric'in sol tarafından yaklaşan bir şey fark eder. Gözleri Kupa'ya odaklanmış olan Cedric onu fark etmez ve tam çarpışacakları sırada Harry, Cedric'i bağırarak uyarır. Cedric Harry'nin uyarısı ile son anda çarpışmayı önler fakat tökezler ve düşer. Düşürken esasını kaybeden Cedric'e doğru ilerleyen dev örümceği gören Harry, Kupa'yı hiçe sayarak Cedric'e yardıma koşar. Oluşabilecek tehlikeler ve ihtiyaçlar için labirentin çevresinde devriye gezen öğretmenlerin varlığını bilmesine rağmen Harry, beşinci evreye yakışan bir davranış göstererek Kupa yerine Cedric'in hayatını seçer (Rowling, 2019d).

Yasa ve düzen evresinin baş savunucusu olarak örnek verebileceğimiz Hermione, *Harry Potter ve Zümrüdüanka Yoldaşlığı* kitabında farklı davranışlar ile karşımıza çıkmaktadır. Her öğrenci beşinci senesinde Karanlık Sanatlara Karşı Savunma dersinde kendilerini nasıl koruyacaklarını öğrenmektedir. Voldemort'un geri dönüşü haberleri ile kaosa sürüklenen büyücülük dünyasını sakinleştirmeye çalışan Sihir Bakanlığı, Voldemort'un dönüşünü kesin bir dille reddeder ve Dumbledore'un kendisine Hogwarts öğrencilerinden bir ordu kuracağından korkar. Bu yüzden Sihir Bakanlığı, Hogwarts'a Karanlık Sanatlara Karşı Savunma dersi öğretmeni olarak Dolores Umbridge atar. Uygulamalı olarak savunma büyülerini öğrenmeleri gereken bu dersin içeriğini; sadece teorik bilgilere çeviren Umbridge, tüm derslerde kitaptan bir bölüm okutarak ilerler. Özellikle yeni şeyler öğrenme tutkusu olan Hermione ve diğer öğrenciler bu derslerden nefret etmeye başlarlar. Hermione bir süre sonra bu durumdan bıkar ve Harry'den kendisine ve bir grup öğrenciye kendilerini nasıl savunmaları gerektiğini öğretmesini ister. Bu savunma dersleri için bir öğrenci grubu/kulübü kurmak isteyen Hermione tüm okul kurallarını, kitaplardaki kanunları araştırır ve yaptıklarının yasalara aykırı bir şey olmadığından emin olur. Ancak bir süre sonra Umbridge tarafından öğrencilerin grup halinde hiçbir çalışma yapmalarına izin verilmeyeceğine dair bir okul kuralı çıkarılır. Bunun üzerine dördüncü evre savunucusu olan Hermione'nin kurallara uyararak bu grubu kapatmayı teklif etmesi beklenirdi. Bunun aksine Hermione çalışmalarını yapmak için gizli bir oda bulmaları gerektiğini söyler ve kendilerine **D.O. -Dumbledore'un Ordusu-** adını verdikleri grubun her üyesi için gizli bir haberleşme ağı icat eder. Voldemort ve destekçilerine karşı kendilerini korumayı öğrenmelerinin hayati önem taşıdığına inanan Hermione kuralları hiçe sayar. Çünkü Voldemort'un ve destekçilerinin karşısına çıkan

kişilerin canlarını umursamadıklarını ve sadece kendi çıkarları için insanları öldürdüklerini bilmektedir (Rowling, 2019e).

VI. Evrensel Ahlak: Lawrence Kohlberg'in ahlak gelişim kuramının son evresinde *yarar tüm insanlık içindir* düşüncesi hakimdir. Kişi kendi bireysel ahlaki değerlerini, evrensel gerçeklikleri ve kanunları baz alarak oluşturmaktadır. Seride bu evreye örnek olarak gösterilebileceğimiz kişi Hogwarts'ın müdürü, sihir dünyasının en güçlü büyücüsü olarak bilenen kişi: *Albus Dumbledore'dur*. Seneler önce bir anda Hogwarts'a iş başvurusu yapan bir öğretmenin söylediği bir *kehanet* ile hayat amacını değiştireceğinden habersiz olan Dumbledore, Harry ve Voldemort'un namı diğer Karanlık Lord 'un kaderlerinin bir olacağından da habersizdi. Kehanet'te söylenenler şu şekildedir: *"Karanlık Lord'u alt edecek güce sahip olan geliyor... ona üç kez karşı çıkmış olanlardan doğacak, yedinci ay ölürken doğacak... ve Karanlık Lord bu erkek çocuğu kendi dengi olarak işaretleyecek, ama o, Karanlık Lord 'un bilmediği bir güce sahip olacak... ve ikisinden biri diğerinin elinden ölecek, çünkü diğeri varlığını sürdürürken ikisi de yaşayamaz... Karanlık Lord'u alt edecek güce sahip olan, yedinci ay ölürken doğacak..."* (Rowling, 2019e). Sybill Trelawney, gördüğü kehaneti Dumbledore'a anlatırken onları gizlice dinleyen Severus Snape, kehanetin duyabildiği kısa bir bölümünü gidip Voldemort'a anlatmıştır. Voldemort öğrendiği bu bölüm *"Karanlık Lord'u alt edecek güce sahip olan geliyor... ona üç kez karşı çıkmış olanlardan doğacak, yedinci ay ölürken doğacak... ve Karanlık Lord bu erkek çocuğu kendi dengi olarak işaretleyecek..."* ile onlara karşı gelen ve temmuz sonu doğmuş olan erkek çocukları olan aileleri araştırmaya başlar. James ve Lily Potter'ın aradığı özelliklere uygun bir erkek çocuğa -Harry Potter- sahip olduğunu öğrenen Voldemort, ilk olarak James Potter'ı, daha sonra Lily Potter'ı öldürür. Fakat sıra Harry'ye geldiğinde Voldemort'un asla tahmin etmediği ve kehanetin diğer bölümünü oluşturan *"...ama o, Karanlık Lord 'un bilmediği bir güce sahip olacak..."* bilgisini destekleyen bir olay meydana gelir. Karanlık Lord'un Harry' ye yaptığı ölümcül lanet, Voldemort'a geri gelir ve onu öldürür. Voldemort'un bilmediği bu güç onun asla sahip olmadığı, bilmediği ve belki de göremediği bir güçtür: sevgi! Harry'nin annesinin onu korumak için yaptığı eski bir koruma büyüsü ile Harry'nin macerası başlar. Dumbledore bu olanların hepsini öğrendikten sonra ipuçları toplamaya, Harry'yi bu savaşa hazırlamaya başlar. İlk yaptığı şey Harry'yi alıp annesinin küs olduğu ve annesinden hoşlanmayan teyzesi Petunia Dursley'nin evine bırakmaktır. Senelerce onu izler, orda mutlu olmadığı bilir fakat Lily'nin yaptığı büyünün orda etkisinin olduğunu

bildiği için Harry'nin mutsuzluğuna göz yumar. Okula başladıktan sonra da bir sürü maceraya atılan Harry'ye hiçbir zaman bu gerçeği anlatmaz. İlk kitapta Voldemort ile karşı karşıya gelir; ikinci kitapta devasa bir piton ile savaşır ve farkında olmadan bir hortkuluk yok eder; üçüncü kitapta vaftiz babası ile tanışır ve onu kurtarır; dördüncü kitapta tekrar Voldemort ile karşılaşır, yeniden doğuşuna seyirci olur ve arkadaşı Cedric Diggory'nin ölümüne şahit olur. Beşinci kitaba geldiklerinde, ailesinden kalan tek birey olan vaftiz babası Sirius Black'in ölümünü izler ve Voldemort ile tekrar yüz yüze gelir. Bu olaydan sonra yıllardır gerçekleri Harry'ye söylemeyen Dumbledore, sonunda planını Harry'ye anlatır. Dumbledore Harry'ye, hakikati ondan saklama sebebini şu sözler ile açıklar: *“Hakikati bilmenden çok, mutluluğunla ilgileniyordum; kendi planımdan çok, senin iç huzurunla ilgileniyordum; plan başarısızlığa uğradığı takdirde yitirilecek hayatlardan çok, senin hayatınla ilgileniyordum. Başka bir deyişle, Voldemort biz seven budalaların nasıl davranmasını bekliyorsa, tam o şekilde davrandım.”* (Rowling, 2019e). Dumbledore, tüm insanlığın geleceği için yıllar boyunca Harry'yi bir yandan bu savaşa hazırlamaya çalışırken, bir yandan da ona duyduğu sevgiyi kenara koyamayıp onun mutluluğu için tüm gerçekleri ondan saklamıştır. Bu savaş için yitirilmesi gereken canlar olduğunun farkında olan Dumbledore belki de yapılabilecek en büyük fedakârlığı yaparak kendi canını Harry için, bu savaş için feda etmiş ve senelerdir yaptığı planın bozulmaması için Severus Snape'den kendisini öldürmesini istemiştir. Yaptığı bu davranışın Lawrence Kohlberg ahlak kuramının *altıncı evresine* örnek olarak gösterebilecek bir davranış olduğunu söyleyebiliriz.

Kehanetin sonunda bahsedilen *“...ve ikisinden biri diğerinin elinden ölecek, çünkü diğeri varlığını sürdürürken ikisi de yaşayamaz... Karanlık Lord'u alt edecek güce sahip olan, yedinci ay ölürken doğacak...”* kısmında, Voldemort veya Harry'den sadece birinin hayatta kalabileceği yazmaktadır. Fakat kimsenin bilmediği ve yine sadece Dumbledore'un bildiği ve planının parçası olan bir gerçek daha vardır. Voldemort'un en büyük amacı ölüme karşı gelerek ölümsüz olmaktır. Yıllar boyunca bunun uğruna araştırmalar yapmış, kendi çıkarı için her işi yapmış ve yasaklı, karanlık büyüler ile ilgilenmiştir. Yaptığı uzun uğraşlar sonucunda ölse bile tekrar hayata dönebileceği bir çözüm yolu bulmuştur. Çok eski bir kara büyü ile Voldemort, ruhunu altı parçaya bölerek bazı değerli nesnelerin içine saklamıştır. Hortkuluk olarak adlandırılan bu nesnelere sadece kendisini bildiği farklı yerlere saklamıştır. Herhangi bir sebep yüzünden öldüğü zaman ruhunun bir parçası hala hayatta olduğu için tekrar hayata geri dönebilecek olan

Karanlık Lord, bu sırrı kimse ile paylaşmamıştır. Dumbledore, çocukluğundan beri Voldemort'u gözlemlemiş, yaptıklarını takip etmiş ve daha fazla bilgi almak için sürekli araştırma yapmıştır. Harry'nin de yardımı ile altıncı kitapta Horace Slughorn'dan hortkuluklar ile ilgili bilgi almış ve tahminlerinin gerçek olduğunu öğrenmiştir. Dumbledore uzun araştırmalar sonucu bulduğu bir hortkuluğu Harry ile yok etmeye gider ve ona diğer hortkulukları bulup yok etmesi gerektiğine dair bir görev verir. Altı tane hortkluk olduğunu bilen Dumbledore Harry'ye ikisinin yok edildiğini, geri kalanlarını da bulması gerektiğini söyler. Bu bilgileri Ron ve Hermione hariç hiç kimse ile paylaşmaması gerektiğini de ekler. Dumbledore'un bu bilgilerin sır olarak kalmasını istemesinin sebebi, Voldemort'un bir şekilde onların bu bilgileri bildiklerinin öğrenmesinden endişe duymasıdır. Ron ve Hermione'nin bilgileri bilmesinde sakınca görmemesin sebebi ise Harry'nin onların yardımına ihtiyaç duyacağını bilmesidir. Fakat sadece onun ve Snape'in bildiği bir gerçek vardır ki bu maceranın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Voldemort'un Harry'yi öldürmeye geldiği, kendisini yok ettiği ve Harry'nin alnında kalıcı bir iz bıraktığı gece aslında; ruhundan bir parça da Harry'nin bedenine hapsolmuştur. Hapsolan bu ruh parçası da Voldemort dahil kimsenin bilmediği bir Hortkuluk ortaya çıkarmıştır Harry'nin Voldemort ile bağ kurabilmesinin, çataldili konuşabilmesinin sebebi de budur. Sonuç olarak Voldemort'un gerçekten ölebilmesi için tüm hortkulukların -Harry dahil- yok edilmesi gerekmektedir. Dumbledore'un planı da burada devreye girer. Dumbledore senelerce Harry'yi aslında sonunda ölmesi için yetiştirmiştir. Çünkü tüm insanlığın yararı buna bağlıdır. Tüm hortkulukları Ron ve Hermione 'nin yardımı ile yok eden Harry, son olarak Voldemort tarafından bizzat öldürülmesi gerektiğini Snape'den öğrenir. Dumbledore ölmeden önce tüm gerçekleri Snape' e anlatır ve zamanı geldiğinde bu bilgileri Harry'ye anlatmasını, zamanı geldiğinde ölmesi gerektiğini, söyler. Dumbledore ölmeden önce Harry'ye bir Snitch (Quittich oyununun toplarından biri) bırakır. Bu Snitch'in üstünde "*Kapanışta açılırım.*" yazmaktadır. Harry, Voldemort'un yanına ölüme doğru giderken Snitch'i açar ve içinden Diriltme Taşı çıkar. İşte Dumbledore'un seneler boyunca yaptığı planın son bölümü de budur! Voldemort'u öldürmek için ilk olarak yapılması gereken Harry'nin içinde yaşayan Voldemort'un ruhunu yok etmektir. Daha sonra ise Harry'nin tekrar hayata geri dönerek kehanetin "*ve ikisinden biri diğerinin elinden ölecek, çünkü diğeri varlığını sürdürürken ikisi de yaşayamaz...*" şeklinde ifade edilen kısmını yerine getirmesi ise planın son parçasıdır. Yapılan bu plan ve Dumbledore'un bu planı hazırlarken aldığı kararlar, yaptığı

şeyler ve koyduğu kuralların hepsi; belki de bize Kohlberg'in altıncı evresinin bir parçası olabileceğini söylemektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

İncelenen araştırmalar sonucunda ergenlerin ahlak gelişimde fantastik romanların etkisinin olduğu ile ilgili sonuçlara rastlanılmaktadır. Özellikle Harry Potter serisinin popöler kùltür olma etkisi, uluslararası satış rekorları kırması ve ergenler tarafından tercih edilmeleri göz önünde bulundurulduğunda; ahlak gelişiminin desteklenmesinde fantastik romanların araç olarak kullanması önerilmektedir.

Donna M. Gibson tarafından 2007 yılında yazılan bir makalede, bağlamsal öğretiminin yerleşik öğretime katkı sağladığı savunulmuştur ve Harry Potter serisinin bu bağlamsal öğretimde kullanılabilirliğinden bahsedilmiştir. Rehberlik derslerinde öğrenciler ile iletişim kurmada ve onlara doğru düşünce, değer ve davranışları aktarmada, edebiyatın kullanılmasının önemine değinilmiştir. Edebiyat ile ahlaki düşünme, insanı anlama, empati kurma ve analiz etme gibi özelliklerin gelişmesine katkı sağlanacağı savunulmuştur. Rehberlik derslerinde edebiyatın fantastik türünün kullanılmasının önemini; öğrencilerin hem en çok ilgi duyduğu tür olması hem de kurgusal yapıtların, öğrencilerin karakter ile empati kurmasına ve duygularını daha rahat anlamalarına rehberlik etmesi ile açıklanmaktadır (Gibson, 2007). Kanada'da 2005 yılında yapılan bir doktora tezinde, Harry Potter serisinin gençlere değer öğretiminde fayda sağlayıp sağlamadığı ile ilgili bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada seçilen öğrencilere ilk olarak kitaplar okutulmuş, daha sonra da sorulan sorulara verdikleri cevaplara göre analizler yapılmıştır. Değerlerin öğretilmesine odaklanılan çalışmada bireylerin kendi değerlerini, çevresel etkilerden öğrendikleri deneyimler ile geliştirebildiklerini belirterek ergenlerin değer kazanımında klasik yöntemler yerine yenilikçi yöntemlerin tercih edilmesi gerektiğini savunmuştur. Hikayeler, olumlu ve olumsuz değerleri içeren yapıtlardır. Okur, hikâyenin içindeki olumlu veya olumsuz olayları karakter ile özdeşleşerek fark eder, düşünür, analiz eder ve karar verir. Daha sonra gerçekte hayatta bu durumu yaşamadan olay karşısında yapması gereken doğru davranışa karar vererek, kendi değerini oluşturmaktadır. Bu sebeple kitapların ahlak gelişiminde kullanılmasının önemi vurgulanmaktadır. Harry Potter değerler bakımından zengin bir yelpaze sahiptir. Seride önümüze çıkan değerler; bencillik, dürüstlük, kibarlık, haksızlık, saygı, arkadaş ilişkileri, güven, cesaret, umut, merhamet, kendini feda etme ve daha fazlası olarak gözlemlenmektedir. Ergenler Harry'nin macerasını okurken bu değerler ile karşılaşarak kendi değer yargılarını oluşturabilecekleri savunulmaktadır. Çalışma grupları ile yapılan

soru cevap aşamasında öğrencilerin, kitaptaki karakterlerin yanlış davranışlarını fark ederek yorumladıklarını ve doğru davranışı nasıl sergilemeleri gerektiği ile ilgili fikir verdikleri belirtilmiştir (Lennard, 2007).

Bu çerçevede öneriler;

Ergenlik döneminde öğrencilerle yapılacak olan çalışmalar güncel, ilgi çekici ve eğlenceli olmalıdır.

Ergenler ile çalışırken baskıcı ve otoriter tutumların yerine, yenilikçi ve interaktif çalışmalar tercih edilmelidir.

Ahlak gelişimi desteklenirken çocukların en çok tercih ettiği kitap türleri araç olarak kullanılabilir.

Bibliyoterapi metodu kullanılarak ergenlerin ahlak gelişimi desteklenebilir.

Fantastik romanların ilgi çekici yönü kullanılarak ergenlerle iletişim kurulabilir ve onların değer yargılarını oluşturmada onlara rehberlik edilmelidir.

Popüler kültür ürünleri eğitim aracı olarak ergenler için kullanılmalıdır.

Öğretmenler ergenlerin ahlak gelişimlerini desteklemek için grup okumaları yaparak ergenlere rehberlik etmelidir.

Kitapların sihirli gücü ile ergenlerin ahlaki muhakemeleri desteklenmelidir.

Popüler kültür ürünlerinin etkileri avantaja çevrilerek ergenlerin gelişiminde rol oynamalıdır.

KAYNAKÇA

Ahioğlu Lindberg, E. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi, 19 (1), 1-10.

Akman, İ., Akman, N. (2014). Çocuk ve Gençlerde Okuma Alışkanlığı Sorunu: Okul Kütüphanelerinin İşlevselliğine Bir Bakış. Türk Kütüphaneciliği, Cilt:31, Sayı:2, 281-285. Aktan, O. Ve Kılıç, A. (2015). İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Vurgulanan Değerler. İlköğretim Online, 14(1), 243- 275.

Akyel, B., Kayış, H., Yüncü, Z. (2018). Ergenlikte Beyin Gelişimi, Risk Alma Ve Bağımlılığa Yatkinlık. T, Editör. Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Bozukluklar. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2018. P.134-9.

Algül, A. (2018). Popüler Kültür ve Popüler Edebiyat. European Journal Of Educational And Social Sciences,142-153

Arı, R. (2016). Eğitim Psikolojisi (6. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Aslan, P. (2012). Spiritüalizm, Materyalizm ve Fantastik Üzerine Farklı Bir Hüseyin Rahmi Gürpınar Anlatısı: Ölümler Yaşıyor Mu. International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish.Volume, S. 620-627.

Avcı, M. (2010). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), 39-63

Aymaz, G. (2004). Popüler Gerilim. İstanbul: Yeni Hayat Yayınları.

Aytaş, G. & Üsteten, A. (2018). Prof.Dr.Yalçın Alemdağ Armağanı Cilt 2. Ankara. Akçağ Yayınları.

Bee, H., Boyd, D. (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Belcher, C.L., Stephenson, B.H. (2011). Teaching Harry Potter: The Power Of Imagination In Multicultural Classrooms. First Published. Palgrave Macmillan. New York.

Binnendyk, L., Schonert-Reichl, K. (2002). Harry Potter And Moral Development İn Pre-Adolescent Children. Journal Of Moral Education. 31. 195-201. 10.1080/03057240220143304.

Boyes, M. C., Walker, L. C. J. (1988). Implications Of Cultural Diversity For The Universality Claims Of Kohlberg's Theory Of Moral Reasoning. Human Development, Vol. 31, 44-59

Bozkaplan, D.İ. (2010). 1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik Ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerinde Bir İnceleme. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Üniversitesi: İzmir.

Boztilki, G. (2012). Eğitim Boyutuyla Türk Edebiyatında Fantastik Ve Masalsı Ögeler. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul

Brown, S., Patterson, A. (2010). Selling Stories: Harry Potter And The Marketing Plot. *Psychology & Marketing*, Vol.27(6):541–556. Doi:10.1002/Mar.20343

Bulut, S. (2010). Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışmanlar Ve Öğretmenler Tarafından Kullanılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt No:9, Sayı:34. Issn:1304-0278

Bulut, S. (2010). Yetişkinlerle Yapılan Psikolojik Danışmada Bibliyoterapi (Okuma Yoluyla Sağaltım) Yönteminin Kullanılması. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi*. 4(33).

Can, Ö. (2003). Çocuk Ve Gençlik Edebiyatının Eğitimdeki Yeri Ve Önemi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:8, Yıl:2003,149-168.

Candan, D., Ergen, G., (2014). 3. Sınıf Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1),

Carpendale, J.I.M. (2000). Kohlberg And Piaget On Stages And Moral Reasoning. *Developmental Review* 20, Ss.181-205.

Christopher, V. (2017). Yazarın Yolculuğu Senaryo ve Öykü Yazımının Sırları (5.Baskı). İstanbul: Okuyan Us Yayınlar

Cohen, L. (1994). The Experience Of Therapeutic Reading. *Western Journal Of Nursing Research*, 16(4), 426-437.

Coşkun, M. V., Çetin, D. (2013). Cevat Şakir Kabaağaçlı'nın Öykülerinde Bibliyoterapik Unsurlar ve Türkçe Eğitimi. *Ulusal Halikarnas Balıkcısı Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 135-143. Ankara: Vize Yayıncılık.

Cunningham, A. (2010). Engaging And Enchanting The Heart: Developing Moral Identity Through Young Adult Fantasy Literature. In J. Alsup, *Young Adult Literature And Adolescent Identity Across Cultures And Classrooms. Contexts For The Literary Lives Of Teens*, Pp. 111-132. New York: Routledge.

Çetin, D., Coşkun, M. V. (2017). 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bibliyoterapi Açısından İncelenmesi. *11. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat Ve Bilim Tarihi Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı*, S. 579.

Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişimi Teorisi: Ahlak Ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 43-77 .

Çinemre, S. (2014). Kohlberg'in Ahlak Gelişim Teorisine Yönelik Bazı Eleştiriler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (28), 69-99

Çinemre, S. (2013). Bir Ahlak Eğitimsi Olarak Lawrence Kohlberg. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt: 22, Sayı: 1, 2013 S. 143-164*

Çoban, A. (2013). Türkiye’de Ergenlerin Duygusal Özerkliklerinin Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. Eğitim Ve Bilim, Cilt 38, Sayı 169

Dacey J.S., Travers, J.F. (1996). Human Development. Third Edition. Chicago: Benchmark Publishers.

Derman, O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri. Adoleson Sağlığı II. Sempozyum Dizisi. No:63.

Dilidüzgün, S. (2011). Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler, Iı. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 608-612

Dinseven, H.E. (2006). Ülkemizde Çocuk ve Gençlerin Okuma Kültürü Elenme Sürecindeki Temel Sorunları ve Okuma Grupları. II.. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara, 4-6 Ekim.

Doğanay, M. (2019). 5, 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Bibliyoterapi Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.

Dolgin, K. (2014). Ergenlik Psikolojisi Gelişim, İlişkiler ve Kültür.1.Basım. Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Durualp, E. (2014). An Investigation Of Adolescent’s Social Emotional Learning Skills In Terms Of Gender And Gradethe. Journal Of Academic Social Science Studies Number: 26, P. 13-25.

Erdemir, Z. E. (2016). 100 Temel Eser Listesinde Yer Alan Masallardaki Bibliyoterapik Unsurlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Muğla

Ergin, B. (2006). Fantezi Edebiyatında Kültür Sorunu. Akşit Göktürk’ü Anma Toplantısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. 138-144.

Ergin, M. (1992). Üniversiteler İçin Türk Dili. İstanbul: Bayrak Yayımları.

Ergün, S. (2014). Ergenlere Verilen Değerler Eğitiminin Öz Düzenleme Stratejileri Üzerindeki Etkisinin Sınanması. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Erinç, Sıtkı M. (1995). Kültür Sanat Sanat Kültür. İstanbul: Çınar Yayınları

Erol, A. (2016). Fikhî Bakış Açısıyla Ahlâkî Değerlerin Kazandırılması. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6 (2)

Gardner, H. Ve Gander, M. (2004). Çocuk Ve Ergen Gelişimi. (Çev. Onur, B.). İmge Kitabevi. Ankara.

Gibson, D.M. (2007). Empathizing With Harry Potter: The Use Of Popular Literature İn Counselor Education. Journal Of Humanistic Counseling, Education And Development. Volume 46.

Google. Meb, (2013). Öğrenci Niteliğine Etki Eden Faktörler. Son Güncellenme 05 Mayıs,2017.

Gunelius, S. (2008). Harry Potter The Story Of Global Business Phenomenon. Palgrave Macmillan. New York.

Gündüz, T. (2014). Ergenlik Dönemi Din Eğitimi. Ebsad.

Gürses, İ. Ve Kılavuz, M. (2016). Kuşakların Ahlâkî Değerleri Birlikte Öğrenmesi: Kohlberg'in Ahlâkî Gelişim Kuramı Açısından Bir Değerlendirme. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25 (1), 97-117

Halsted, J. W. (2002). Some Of My Best Friends Are Books: Guiding Gifted Readersfrom Preschool To High School. Scottsdale, Az: Great Potential Press.

Hançerlioğlu, O. (1988). Ruh Bilim Sözlüğü. 3. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Hathaway, J.E. (2009). Using Young Adult Literature To Explore The Causes And Impact Of Teen Violence. Iowa State University, Master Of Arts.

Hazen, E., Schlozman, S. Ve Beresin, E. (2013). Adolescent Psychological Development: A Review. Pediatrics İn Review Vol.29 No.5

Herbert, T. P. Furner, J. M. (1997). Helping High Ability Students Overcomem Math Anxiety Through Bibliotherapy. Journal Of Secondary Gifted Education, 8, 164179.

Kalemci, Z. (2017). Çocuk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaya, K. Ve Tuna, M. (2010). Popüler Kültürün İlköğretim Çağındaki Çocukların Aile İçi İlişkileri Üzerindeki Etkisi. Sdü Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:21, Ss.237-256.

Kılıç, A. (2009). Gelişim Dönemleri Ve Ergenlerde Ruhsal Sorunlar. Lisans Tezi,Bakırköy Ruh Ve Sinir Hastalıkları Hastenesi. İstanbul.

Kılıç, A., Aktan, O. (2015). İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Vurgulanan Değerler. İlköğretim Online, 14(1), 243- 275.

Kızılar, H. (2014). Ahlaki Değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi. Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 204,5-17.

Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi Ve Genel Özellikleri. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı 17: (231-256 S.)

Konar, E. (2006). Çocuk Gelişiminde Kitabın Önemi. Iı. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Ankara Üniversitesi, 463-468.

Konrad, K., Firk, C. And Uhlhaas, P.J. (2013). Brain Development During Adolescence. Deutsches Ärzteblatt International .110(25): 425–31.

Kulaksızoğlu, A. (1998). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul: Remzi Yayınevi. Lawson, M.S. (1983). John Dewey ve Lawrence Kohlberg: Contrasting Concepts Of Moral Development. The University Of Oklahama.

Lennard, A. (2007). Harry Potter And The Quest For Values: How The Boy Wizard Can Assist Young People İn Making Choices. Australian Catholic University Faculty Of Education: Australia.

Lerner, R., Steinberg, L. (2004). The Handbook Of Adolescent Psychology. John Wiley&Sons. New Jersey.

Macit, M., Soldan, U. (2004). Edebiyat Bilgi ve Teorileri El Kitabı (2.Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.

Mccullis, D. (2012). Bibliotherapy: Historical And Research Perspectives. Journal Of Poetry Therapy. 25(1), Ss. 23-38.

Meral, A. (2016). Ömer Seyfettin Öykülerinin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.

Miller, P.H. (2008). Gelişim Psikolojisi Kuramları. İmge Kitapevi, 2.Basım. Mlčochová, V. (2014). Morals İn Fantasy Fiction As A Process Of Self-Exploration. Masaryk University Faculty Of Education: Brno.

Muuss, R. E. (1995). Theories of Adolescence. New York: Mcgraw-Hill. Nas, R. (2004). Örneklerle Çocuk Edebiyatı. Bursa: Ezgi.

Neydim, N. (2006). Fantastik Çocuk Edebiyatı Yazınsallığa Açılan Bir Kapı Mı Yoksa Bir Tehlike Mi? Akşit Göktürk'ü Anma Toplantısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.95-108.

Nikolajeva, M. (2012). Guilt, Empathy And The Ethical Potential of Children's Literature. Barnboken. 35. 10.14811/Clr.V35i0.139.

Oktay, A. (2002). Türkiye'de Popüler Kültür. İstanbul: Everest Yayınları. Oruç, C. (2011). Gazalide Ahlaki Değerler Eğitimi. Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl:1, Sayı:1. 155-171.

Öncü, H. (2012). Bibliyoterapi Yönteminin Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Amacıyla Kullanılması. Tsa, Cilt:16, Sayı:1.

Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. Çankaya Üniversitesi. Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat ve Bilim Dergisi,7:133-150

Öner, U., Yeşilyaprak, B. (2006). Bibliyoterapi: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarında Çocuk Edebiyatından Yararlanma. LI.Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyat Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, No:203, 559-565.

- Özkan, H.H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:14, No:1, 29
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Felsefe Taşı (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Sırlar Odası (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Azkaban Tutsağı (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Ateş Kadehi (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Zümrüdüanka Yoldaşlığı (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Melez Prens (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rowling, J.K. (2019). Harry Potter ve Ölüm Yadigarları (49. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Santrock, J.W. (2017). Ergenlik (14. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıaslan, F. (2016). Amen Filmindeki Riccardo Fontana Karakterinin Kohlberg'in Ahlâk Gelişim Evreleri Açısından Değerlendirilmesi. Ulakbilge, Cilt:4, Sayı:6.
- Senemoğlu, N. (2012). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Pegem Akademi, 21.Basım.
- Sever, S. (2013). Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü. İzmir: Tudem.
- Shechtman, Z. (2009). Treating Child And Adolescent Aggression Through Bibliotherapy. Springer. America.
- Somay, B. (2015). Tarihin Bilinçdışı Popüler Kültür Üzerine Denemeler. Metis Yayıncılık. İstanbul.
- Şentürk, Ü. (2007). Popüler Bir Kültür Örneği Olarak Futbol. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 31, No:1, Ss: 25-41
- Şimşek, T. (Ed.) (2012). Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı. Ankara: Grafiker.
- Tdk. (2020). Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr
- Todorov, T. (2017). Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım. (Çev. Nedret Öztokat). İstanbul. Metis Yayınları. (Orijinal Yayın Tarihi, 1970).

Turer O. S., İpek Ç. G., (2016). Reliability And Validity Of The Turkish Version Of The Moral Development Scale For Professionals. International Journal Of Caring Science, Cilt.9, 770-780.

Türkçe Sözlük I, 9. Bs., Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998, S. 760 Uzun, G. L. Ve Bozkurt, Ü. (2011). Türkçenin Eğitim-Öğretiminde Kurumsal ve Uygulamalı Araştırmalar. Almanya. The Blue Owl.

Üstten, A.U. (2018). Gençlik Edebiyatı (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık

World Health Organization. (2020). Erişim Adresi <https://apps.who.int/adolescent/second-decade/section2/page1/recognizing-adolescence.html>

Yıldız, D. (2016). Popüler Çeviri Çocuk Romanlarının İçerik Bakımından İncelenmesi. Sefad,435-466

Yılmaz, E.B. (2002). Bibliyoterapinin Aileleriyle Çatışma İçinde Olan Gençlerin Çatışma Düzeylerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, M. (2014). Bilgi ile İyileşme: Bibliyoterapi. Türk Kütüphaneciliği 28(2), Ss.169-181

Yumru, D. (2012). Özerk Benlik Duygusu ve Çocuk Edebiyatı. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt: 8, Sayı: 3, S.37-46.

EKLER

EK 1 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Şeyma FAKI

Doğum Yeri ve Tarihi: İstanbul / 27.09.1994

İletişim: seymafaki@gmail.com

Eğitim Durumu

Lise: Güngören Anadolu İmam Hatip Lisesi / 2008-2012

Lisans: Üsküdar Üniversitesi / 2012-2017

Yüksek Lisans: Üsküdar Üniversitesi / 2018

Çalıştığı Kurumlar ve Yılları:

Elit Samyelim Rehabilitasyon Merkezi – 2019

Kâşif Anaokulları / 2018-2019

Elit Samyelim Rehabilitasyon Merkezi / Stajyer Öğretmen -2017

Haydarpaşa Sultan Abdülhamid Eğitim ve Araştırma Hastanesi /Stajyer- 2017

Kanuni Sultan Selim Eğitim ve Araştırma Hastanesi /Stajyer- 2016

Perihan Aktürk Anaokulu / Stajyer- 2016

Mother Goose International Pre-school İsveç /Stajyer- 2016

Mutlu Yuva Mutlu Yuva Derneği /Değerler Öğretmeni- 2014